UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bakalářská práce

2022 **Soňa Schneiderová**

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Dezinformace na českých dezinformačních webech během pandemie onemocnění covid-19

Bakalářská práce

Autor práce: Soňa Schneiderová

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: PhDr. Václav Moravec, Ph.D. et Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne Soňa Schneiderová

Bibliografický záznam

SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Dezinformace na českých dezinformačních webech během pandemie onemocnění covid-19.* Praha, 2022. 71 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Václav Moravec, Ph.D. et Ph.D.

Rozsah práce: 75 185

Abstrakt

Bakalářská práce „Dezinformace na českých dezinformačních webech během pandemie onemocnění covid-19“ se v kontextu fenoménu lživých zpráv zabývá obsahy publikovanými na dezinformačních médiích Ac24.cz, Sputnik, Aeronet a Parlamentní listy během pandemie covidu-19. Cílem práce je zanalyzovat články na zmíněných webech, zjištění, kterých témat se týkaly a jak se měnily v čase. Zároveň s tím bude zkoumána i jejich podoba, zda články měly clickbaitové titulky a zda jejich autoři byli anonymní nebo veřejní.

V teoretické části je nejprve ukotven pojem falešné zprávy, jeho rozdělení na misinformace, malinformace a dezinformace. V dalších podkapitolách jsou pak řešeny hlavně dezinformace, jejich rizika, autoři a dezinformační média. Dále se práce věnuje legislativě, regulacím dezinformací a dezinformačních médií.

V druhé části jsou představena výzkumná východiska. Výzkum je založen na kvantitativní obsahové analýze, která je doplněna o kvalitativní obsahovou analýzu. Výzkumný vzorek se skládá z náhodného výběru deseti článků publikovaných na výše zmíněných webech z období prvního týdne měsíce, a to od října 2020 do dubna 2021. Výsledky analýzy jsou prezentovány v závěru práce.

Abstract

The Bachelor thesis “Disinformation on Czech disinformation websites during the covid-19 pandemic” studies the content published on the disinformation media Ac24.cz, Sputnik, Aeronet and Parlamentní listy during the covid-19 pandemic and examines it in the context of the false news phenomenon. The goal of the thesis is to analyze articles on the mentioned websites, find out what topics the articles were about and how they were changing over time. At the same time, this thesis also examines the format of the articles, the presence or absence of clickbait headlines and if their authors were anonymous or not.

In the theoretical part of the thesis, the concept of false news is explained first, together with its division into misinformation, malinformation and disinformation. In the following subchapters, disinformation is discussed the most, as well as the risks connected to it, its authors and the disinformation media. The thesis also deals with the topic of legislation and the regulation of disinformation and the disinformation media.

In the second part of the thesis, the research including the methodology is introduced. The research is based on a quantitative content analysis, supplemented by a qualitative content analysis. The research sample consists of a random selection of ten articles published on the websites mentioned above during the first week of each month from October 2020 to April 2021. The results of the analysis are presented at the end of the thesis.

Klíčová slova

Dezinformace, hoax, fake news, dezinformační weby, covid-19, postfaktická doba, manipulace

Keywords

Disinformation, hoax, fake news, desinformation websites, Covid-19, post-truth, manipulation

Title/název práce

Disinformation on Czech Fake News Websites during Covid-19 Pandemic

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu PhDr. Václavu Moravci, Ph.D. et Ph.D. za pomoc, jeho podnětné připomínky a čas, který mi při konzultacích věnoval.

Obsah

Úvod 2

1. Dezinformace 6

1.1 Znaky dezinformací 8

1.2 Autoři dezinformací 9

1.3 Rizika dezinformací 12

1.4 Dezinformační média 15

1.4.1 Doba post-pravdivá 16

2. Legislativa a regulace 18

2.1 Legislativní rámec České republiky a Evropské unie 18

2.2 Svoboda projevu 19

2.3 Ruská invaze na Ukrajinu 20

3. Metodologie 22

3.1 Kvantitativní obsahová analýza 22

3.2 Kvalitativní obsahová analýza 23

3.2.1 Analýza sentimentu 24

3.3 Cíl výzkumu 25

3.3.1 Hypotézy 25

3.4 Výběr vzorku 26

4. Výsledky výzkumu 27

4.1 Obecná zjištění 27

4.2 Jednotlivá média 32

4.2.1 Parlamentní listy 32

4.2.2 Ac24.cz 34

4.2.3 Sputnik 35

4.2.4 Aeronet 37

4.3 Porovnání výsledků 38

Závěr 39

Summary 40

Použitá literatura 43

Úvod

Fenomén lživých informací se dostal do povědomí široké veřejnosti s referendem o členství Spojeného království v Evropské unii (též známé jako „Brexit“) a americkými prezidentskými volbami v roce 2016. Ve velkém se používal hlavně pojem „fake news“, který ovšem není úplně přesný.

Referendum se událo v roce 2016, kdy jej kromě rozsáhlé společenské diskuze provázela i velká dezinformační vlna. Ze studií vyplynulo, že je možné, že dezinformace názory občanů ovlivnily, a i kvůli nim nakonec převládly hlasy pro vystoupení z EU.[1] Právě díky tomu se na evropské půdě začala řešit regulace internetu.

Nakonec došlo ke změně zákona, na základě kterého musí online platformy (například Facebook) zveřejňovat, kdo platí za politickou reklamu. Věra Jourová, viceprezidentka Evropské komise, kromě Brexitu zmínila jako klíčový moment skandál Cambridge Analytica, kde šlo o prodej dat uživatelů Facebooku za účelem efektivnějšího zacílení politické reklamy.[2]

Nemůžeme tedy jasně říct, zda za tímto rozhodnutím stojí i lživé informace, ale vzhledem k tomu, že byly ve velkém šířeny právě i politiky, tak to můžeme označit za přinejmenším pravděpodobné.

V USA diskuzi o regulaci internetu vyvolaly studie, které vznikly po prezidentských volbách v roce 2016. Tehdejší vypjatou situaci mezi kandidáty Donaldem Trumpem a Hillary Clinton velmi ovlivnily záměrně vyfabrikované informace, které se nekontrolovatelně šířily na vlnách internetu, zejména na sociálních sítích. Volby vyhrál Donald Trump, ale studie zjistily, že byly pravděpodobně z velké části, stejně jako u Brexitu, ovlivněny dezinformacemi. Za studiemi stáli například Gunther et. al. z Ohio State University[3] nebo Guess et. al. z Princeton University[4].

---

[1] BUTCHER, Paul. *COVID-19 as a turning point in the fight against disinformation.* Nature Electronics [online].2021, 4.1: s. 7-9. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: doi:10.1038/s41928-020-00532-2

[2] ‚Dirty Methods‘ in Brexit cited in push for new laws on Europe’s elections. The Guardian [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/media/2020/dec/03/draft-eu-legislation-seeks-to-counter-dirty-methods-in-europes-elections

[3] GUNTHER, Richard; BECK, Paul a NISBET, Erik. *“Fake news” and the defection of 2012 Obama voters in the 2016 presidential election.* Oxford: Electoral Studies, 61, 102030 [online]. 2019, 35 stran. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: doi:10.1016/j.electstud.2019.03.006

[4] GUESS, Andrew; NYHAN, Brendan a REIFLER, Jason. *Exposure to untrustworthy websites in the 2016*

Jednou z podstatných událostí, které ovlivnily volby a je důležité je zmínit, je aféra Pizzagate. Na internetových komunitních fórech 4chan a Reddit vznikala vlákna týkající se šifrovaných e-mailů, které měly údajně souviset s Hillary Clinton a měly se týkat sexuálního zneužívání dětí v pizzerii. Uživatelé těchto fór se ujali role policie a začali na vlastní pěst dešifrovat „uniklou" e-mailovou komunikaci, což vyvrcholilo tím, že se do oné pizzerie vydal ozbrojený muž celou věc „prošetřit" a děti „osvobodit".[5]

Podle analýzy BuzzFeed News mělo v posledních měsících voleb TOP 20 článků z dezinformačních médií na Facebooku větší engagement (míru zaujetí) než TOP 20 článků z mainstreamových médií.[6] To vše nakonec zapříčinilo, že USA přijalo obdobný zákon jako Evropská unie o zveřejňování zadavatelů politické reklamy na online platformách.

V roce 2003 profesor David Rothkopf ve svém článku *When the Buzz Bites Back* pojmenoval tehdejší situaci okolo zpráv, dezinformací, misinformací a epidemie nemoci covid-19 jako informační epidemii, zkráceně infodemii.[7] Právě pojem infodemie použila na začátku roku 2020 i Světová zdravotnická organizace pro popis situace okolo covidu-19[8] a po ní se pojem dostal i do mainstreamových médií.

Autoři odborného článku *The „Pandemic" of Disinformation in Covid-19* vhodně podotýkají, že dezinformace nejsou v infodemii jediným problémem. Od začátku jsou v médiích po celém světě vidět komentáře lidí, kteří nejsou specialisty na infekční respirační onemocnění, ale jsou prezentováni jako odborníci. V českém mediálním prostředí to byli osobnosti jako molekulární genetička Soňa Peková, zpěvák Daniel Landa nebo politik a pedagog Lubomír Volný. Lidé byli tak informačně přetíženi, že neměli čas informace zpracovat a správně jim porozumět. Alarmující tón, s jakým byly informace

---

US election. Berlin: Nature Human Behaviour 4(5) [online]. 2020, 472-480. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 0261-3794. Dostupné z: doi:4. 10.1038/s41562-020-0833-x.

[5] Pizzagate: Gunman fires in restaurant at centre of conspiracy. BBC [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38205885

[6] This Analysis Shows How Viral Fake Election News Stories Outperformed Real News On Facebook. BuzzFeed News [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook

[7] ROTHKOPF, DAVID J. *When the Buzz Bites Back*. The Washington post [online]. Washington, D.C: WP Company LLC d/b/a The Washington Post, 2003, B1 [cit. 22. 12. 2021]. ISSN 0190-8286. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/05/11/when-the-buzz-bites-back/bc8cd84f-cab6-4648-bf58-0277261af6cd/

[8] World Health Organization. *Novel Coronavirus (2019-nCoV).* Situation Report – 13. 2020, 7 stran. [cit. 23. 12. 2021]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf

často předávány, měl za následek kromě vytváření nadměrných domácích zásob trvanlivých potravin a toaletního papíru i masivní nákupy osobních ochranných pomůcek, což způsobilo jejich nedostatek ve zdravotnictví a výrazný růst cen.[9]

První nákaza SARS-CoV-2 (koronavirus, který způsobuje onemocnění covid-19) byla v České republice potvrzena 1. 3. 2020. Důvěru ve státní aparát mělo tehdy dle reprezentativního sociologického šetření National Pandemic Alarm 65,1 % obyvatel České republiky, k prosinci téhož roku to bylo pouze 41,7 %.[10] Předpokládejme, že jedním z cílů webů, jejichž obsah je většinově dezinformační, je rozrušování důvěry a konsenzu, a proto jsem se rozhodla v práci zaměřit právě na články, které byly na těchto webech publikovány.

Jizvy v důvěře se mohou hojit desítky let, ale i několik generací. V roce 2016 označilo dezinformace Světové ekonomické fórum za jedno z největších rizik, jakým dnes společnost čelí.[11]

Cílem práce je analýza článků na dezinformačních médiích Parlamentní listy, Aeronet, Ac24.cz a Sputnik, zjištění, kterých témat se týkaly a jak se měnily v čase. Zároveň s tím bude zkoumána i jejich podoba, například zda články měly clickbaitové titulky nebo zda jejich autoři byli anonymní nebo veřejní.

Výsledky analýzy budou porovnány s existující studií z tzv. první vlny onemocnění covid-19 od Prague Security Study Institute, zejména to, jak se od té doby tematicky změnily.

Během psaní práce došlo na žádost vlády k zablokování národní domény Aeronetu kvůli válce na Ukrajině a jeho šíření ruské propagandy. Podobná věc se stala i s webem Sputnik, který byl na žádost vlády zablokován u poskytovatelů internetového připojení v ČR. Při tvorbě práce proto využívám online archivu od Newton Media a systému VPN.

Struktura práce je téměř stejná jako v tezi, doplnila jsem ji o několik podkapitol pro lepší orientaci v textu a přidána byla jedna celá kapitola o legislativě a regulaci. Ta byla doplněna proto, že téma regulace dezinformačních médií se stává celospolečenským trendem. Právě i onu blokaci provázela diskuze nejenom mezi odborníky a politiky, ale

[9] TAGLIABUE, Fabio; GALASSI, Luca a MARIANI, Pierpaolo. *The „Pandemic" of Disinformation in COVID-19* [online]. SN Comprehensive Clinical Medicine (2020) 2: s. 1287-1289. [cit. 23. 12. 2021]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/s42399-020-00439-1

[10] *National Pandemic Alarm | European National Panel.* National Pandemic Alarm [online]. [cit. 22. 12. 2021]. Dostupné z: https://www.nationalpandemicalarm.eu/cs/2020-12-11?index=fear#government_trust

[11] BOTSMAN, Rachel, překlad PETRŮ, Jiří. *Komu se dá věřit? Jak nás technologie sblížily a proč by nás mohly rozeštvat.* Brno: Host, 2018, 365 stran, s. 15. Vyd. 1. ISBN 978-80-7577-599-3.

i mezi čtenáři daných médií anebo nezávislých neziskových organizací.

Co se týče literatury, tak vzhledem k tomu, jak rychle se dezinformace mění a jak neustálený pojem to je, byly citovány hlavně články a studie z odborných časopisů, které reagují na změny a aktuality o mnohem rychleji než tištěné knihy. Všechny grafy vychází z dat získaných mým výzkumem, pokud není uvedeno jinak.

1. Dezinformace

Jak bylo řečeno v úvodu, lživé informace mají mnoho definicí, které na ně pohlíží z různých úhlů. Během brexitu a amerických prezidentských voleb v roce 2016 začala mainstreamová média pro označení lživých informací používat spojení „fake news". Od toho se nyní ustupuje, obzvláště v odborné literatuře, protože jde o pojem nepřesný a zavádějící. Slovo „fake" (v češtině „falešný" nebo „nepravdivý") má co dočinění s původem a autenticitou, označuje se tím něco, co není pravé, je to napodobenina nebo padělek, zatímco „news" (v češtině „zprávy") mohou být definovány jako nově přijaté nebo významné informace, zejména o nedávných událostech. Přesnější je tedy označení „lživé informace", protože je mnoho případů, ve kterých předkládané informace obsahují určitou míru fakticity nebo se jedná o staré informace prezentované jako nové.[12]

Wardle hromadně nazvala lživé informace jako „poruchu informací" (též může být „informační porucha") a následně pro ni spolu s Derakhshanem navrhla typologii, pomocí které jednotlivé informace rozdělila na: misinformace, dezinformace a malinformace.[13] Ač se v práci budu věnovat hlavně dezinformacím, myslím, že pro jejich výzkum je důležité znát všechny tři typy a porozumět, jak tenká hranice mezi nimi může v praxi být. Pro zobrazení jejich myšlenky jsem využila obrázek, který zobrazuje, jak se jednotlivé typy prolínají:

[12] KAPANTAI, Eleni; CHRISTOPOULOU, Androniki; BERBERIDIS, Christos a PERISTERAS, Vassilios. *A systematic literature review on disinformation: Toward a unified taxonomical framework.* New Media & Society [online]. London, England: SAGE Publications, 2021, 23(5), 1301-1326 [cit. 24. 3. 2022]. ISSN 1461-4448. Dostupné z: doi:10.1177/1461444820959296

[13] WARDLE, Claire; DERAKHSHAN, *Hossein. Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe* [online]. 2017, 108 stran. [cit. 31. 3. 2022]. Dostupné z: https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-researc/168076277c

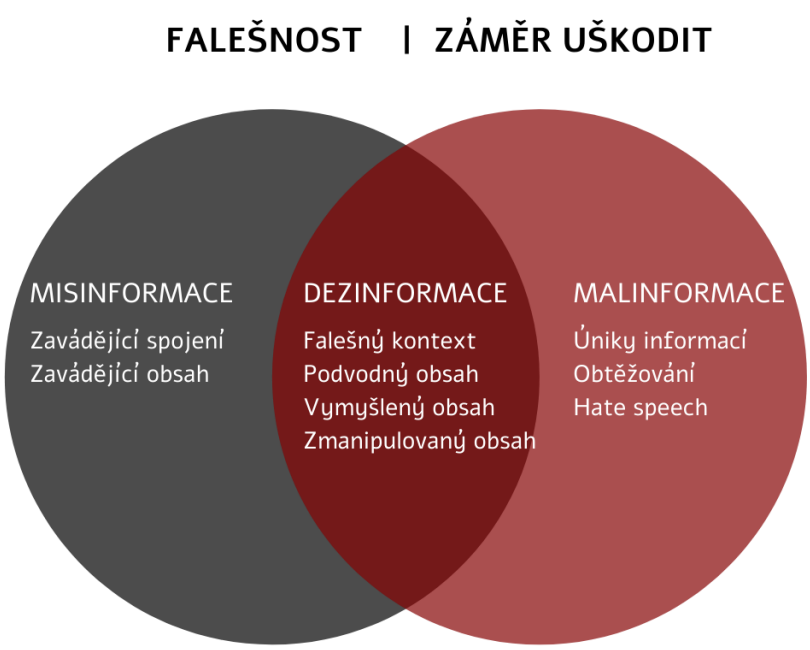

Obrázek 1: Dělení lživých informací (přeloženo podle Wardle a Derakshan[14]).

Ten ukazuje, jak se mis-, dez- a mal-informace prolínají v rámci konceptu falešnosti a záměru uškodit. Některé typy obtěžování nebo nenávistných projevů (hate speech) zařazujeme mezi malinformace proto, že jsou lidé často terčem kvůli své historii nebo příslušnosti. Informace používané proti nim jsou sice založené na pravdě (např. náboženství), ale jsou strategicky zneužívány ke způsobení škody.[15]

Skupina autorů z Harvard Kennedy School definovali dezinformace jako: *„lživé informace, které jsou záměrně vytvořené nebo šířené s jasným účelem způsobit škodu. Producenti dezinformací mají obvykle politické, finanční, psychologické nebo sociální motivace.“*[16] Podobnou definici zvolili i Kapantai et. al., kteří se pokusili o jednotný typologický rámec dezinformací: *„dezinformace obsahují všechny formy lživých, nepřesných nebo zavádějících informací, které jsou vytvořené, prezentované a šířené za účelem poškodit nebo profitovat.“*[17]

[14] WARDLE, Claire; DERAKHSHAN, Hossein. *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking*. Council of Europe [online]. 2017, 108 stran. [cit. 31. 3. 2022]. Dostupné z: https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-researc/168076277c, vlastní překlad

[15] Tamtéž

[16] GREASON, Grace; KERWIN, Joe a DIAS, Nic. *Information Disorder: The Essential Glossary.* Shorestein Center on Media, Politics and Public Policy, 2020, 8 stran, s. 4. [cit. 28. 12. 2021]. Dostupné z: https://firstdraftnews.org/wp-content/uploads/2018/07/infoDisorder_glossary.pdf, vlastní překlad.

[17] KAPANTAI, Eleni; CHRISTOPOULOU, Androniki; BERBERIDIS, Christos a PERISTERAS, Vassilios. A systematic literature review on disinformation: Toward a unified taxonomical framework. New Media & Society [online]. London, England: SAGE Publications, 2021, 23(5), 1301-1326, s. 1302. [cit. 25. 3. 2022].

Dezinformace mají mnoho dimenzí: konspirační teorie, hoax, trolling, pseudověda, clickbait, fabrikace, zavádějící spojení, pomluva, lživá recenze, podvod, zaujatý nebo jednostranný obsah. Motiv autorů může být známý (například profit) nebo neznámý. Podávané informace mohou být většinově pravdivé, většinově falešné nebo zcela falešné.[18]

Někdy bývá mezi dezinformace chybně řazena satira, která *„využívá literární prostředky, jako je zesměšňování a ironie, ke kritice prvků ve společnosti.“*[19] Satira se však může stát misinformací, a to ve chvíli, kdy si ji publikum dezinterpretuje jako fakt. Misinformace jsou *„informace, které jsou falešné, ale nebyly vytvořeny záměrně pro způsobení škody.“*[20] Takovou informaci může vytvořit nebo šířit jedinec, který nemá dostatečné znalosti k danému tématu, ale i vědec, který udělal nezáměrnou chybu při výzkumu.

Malinformace jsou v literatuře nejméně rozebíraným typem. Jde o *„skutečné informace, které jsou sdíleny za účelem poškodit. To zahrnuje soukromé nebo odhalující informace, které se šíří za účelem poškození osoby nebo její pověsti.“*[21] Pod malinformace se řadí například phishing, což je *„technika pokusu o získání citlivých údajů, jako jsou čísla bankovních účtů, prostřednictvím podvodné žádosti v e-mailu nebo na webové stránce, ve které se pachatel vydává za legitimní firmu nebo osobu s dobrou pověstí.“*[22]

1.1 Znaky dezinformací

Zhang a Ghorbani rozpoznali tři hlavní přístupy k detekování dezinformací:

1) Přístup založený na tvůrcích – více a více výzkumníků věří, že nejlepší šance na detekování dezinformací není o soustředění se na tvrzení samotná, ale na zdroje. Je zdroj informací populární a známá, nebo neznámá webová stránka? Někdy je možné škodlivý web rozpoznat i podle samotné URL adresy, takový web může používat například abnormální doménu (např. „.com.co“ nebo „.phishy.biz“) nebo

ISSN 1461-4448. Dostupné z: doi:10.1177/1461444820959296

[18] KAPANTAI, Eleni; CHRISTOPOULOU, Androniki; BERBERIDIS, Christos a PERISTERAS, Vassilios. *A systematic literature review on disinformation: Toward a unified taxonomical framework.* New Media & Society [online]. London, England: SAGE Publications, 2021, 23(5), s. 1301-1326. [cit. 30. 12. 2021]. ISSN 1461-4448. Dostupné z: doi:10.1177/1461444820959296

[19] GREASON, Grace; KERWIN, Joe a DIAS, Nic. *Information Disorder: The Essential Glossary.* Shorestein Center on Media, Politics and Public Policy, 2020, 8 stran, s. 6. [cit. 28. 12. 2021]. Dostupné z: https://firstdraftnews.org/wp-content/uploads/2018/07/infoDisorder_glossary.pdf, vlastní překlad.

[20] Tamtéž, s. 5, vlastní překlad.

[21] Tamtéž, s. 5, vlastní překlad.

[22] NIELES, Michael; DEMPSEY, Kelley a PILLITTERI, Vicotira Yan. *An Introduction to Information Security.* NIST Epscial Publication 800-12. Revision 1 [online]. National Institute of Standards and Technology. [cit. 24. 3. 2022]. Dostupné z: https://csrc.nist.gov/glossary/term/phishing

může obsahovat podezřelé tokeny (např. „*“ nebo „$“).

2) Přístup založený na obsahu zpráv – denně jsou na internetu zveřejněny tisíce zpráv, pro uživatele internetu je možná jednodušší sdílet zprávy s poutavými titulky, než vyvinout další aktivitu pro to je rozkliknout a přečíst. V mnoha studiích uživatelé ukázali slabou schopnost rozpoznat lživé informace od těch pravých. U tohoto přístupu je důležité dívat se na:

    a. Titulky – U dezinformací jsou titulky vždy pobuřující a do očí bijící, a to z toho důvodu, aby získaly více prokliků a pozornosti. Informace v článku nemusí mít s titulkem nic společného nebo mohou být v přímém konfliktu s tvrzením v něm uváděném. Jedná se tedy často o takzvané „clickbaity“.

    b. Zdroje – S cílem přesvědčit čtenáře autoři do zpráv vždy zahrnují spoustu faktů, jako jsou třeba poznatky odborníků, statistické údaje nebo údaje z průzkumů, podpůrné dokumenty, reference a externí linky. U nich je důležité nejenom zkoumat pravost, ale například i interpretaci.

    c. Sentiment – Většina dezinformací záměrně působí na čtenářovy obavy, úzkosti, sympatie, zvědavost a tak dále. Je proto důležité soustředit se i na vlastní pocity, jestli nás zpráva dělá například naštvanými, smutnými nebo jestli zůstáváme neutrální.

3) Přístup založený na sociálním kontextu – spíše než na zaměření se na obsah zpráv, je dalším praktickým způsobem zachycení skeptického sociálního kontextu online zpráv. Jako příklad takového přístupu může být: kontrola datumů, kdy vyšel článek a kdy vyšly zdroje, na které odkazuje nebo jestli existují i jiná online média, která zveřejnila stejnou nebo podobnou zprávu a jaká je jejich důvěryhodnost.[23]

1.2 Autoři dezinformací

Autory dezinformací mohou být nezávislí jedinci, organizované skupiny, ale třeba i pseudovědci nebo umělá inteligence, za kterou ovšem stejně stojí nějaký člověk nebo instituce. Ve výroční zprávě Bezpečnostní informační služby České republiky z roku 2018

[23] ZHANG, Xichen a GHORBANI, Ali A. *An overview of online fake news: Characterization, detection, and discussion*. Information Processing & Management [online]. 2020, 57.2: 102025. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 0306-4573. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/j.ipm.2019.03.004.

byli za jednu z nejnebezpečnějších hrozeb označeni proruští aktivisté šířící dezinformace. Někteří to dle zprávy dělají kvůli tomu, že adorují prezidenta Vladimira Putina a Rusko, ale u některých je podezření, že jsou „přímo provázáni s ruskou státní mocí či řízeni ruskými zpravodajskými službami.“[24] Ve zprávě z roku 2020 zazněla podobná slova.[25]

František Vrabel, ředitel společnosti Semantic Visions, v rozhovoru pro iRozhlas po otázce na autory koronavirových dezinformací řekl: „Není náhoda, že více než 90 % všech tvrdých dezinformací kolem covidu pochází z dvaceti až třiceti webů, které dlouhodobě jednají ve prospěch Ruska a snaží se narušit naši demokracii.“ Ve stejném rozhovoru pak dodává i to, že dezinformátoři využívají i moderní technologie, například umělou inteligenci, která jim pomáhá v hledání sdělení, která budou mít největší dopad.[26]

Ve zprávě z května 2020 Semantic Visions udává, že česká dezinformační online média během začátku pandemie převzala obsah a narativy z ruských zdrojů. Docházelo tam ovšem k týdennímu zpoždění mezi tím, kdy se obsah objevil v Rusku a kdy se objevil u nás. Podle analýzy tato média taktéž využívala obsah z amerických pramenů. Ve zprávě zároveň upozorňují i na to, že ač tu ruské vlivy jsou velmi silné, nemusí být tak přímé, jak se dříve zdálo.[27]

Kromě ruských a amerických vlivů jsou v České republice výrazné i vlivy čínské, ty ovšem atakují spíše akademickou sféru.

Markéta Krejčí, analytička programu Kremlin Watch, který monitoruje české dezinformační prostředí, napsala: *„Komentátoři se na jednotlivých dezinformačních serverech vyskytují opakovaně, jejich texty lze číst na různých webech. Málokterá dezinformace se proto objeví pouze na jednom serveru, obvykle je mezi sebou aktivně přebírají, někdy s úpravami, většinou však beze změn.“*[28]

---

[24] *Proruští aktivisté šířící dezinformace jsou jednou z nejzávažnějších hrozeb, píše BIS ve výroční zprávě*. iRozhlas [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bis-vyrocni-zprava-2018-rusko-cina-dezinformace_1911261004_zit

[25] *BIS: Zesilující operace Číny jsou hrozbou, dezinformace mohou rozklížit demokracii.* Aktuálně.cz [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/bis-zesilujici-operace-ciny-jsou-hrozbou/r~3509e3644b8b11ec878fac1f6b220ee8/

[26] *Více než 90 procent dezinformačních webů v Česku jedná ve prospěch Ruska, říká analytik Vrabel.* iRozhlas [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/frantisek-vrabel-dezinformace-web-koronavirus-rusko_2012010712_tzr

[27] *Russia Leading From Behind: Coronavirus-Focused Case Study of Cross-Border Disinformation Spread.* Semantic Visions [online]. 2020, 6 stran. [cit. 1. 4. 2022]. Dostupné z: https://assets.semantic-visions.com/2021/02/520e7471-semantic-visions_report-on-coronavirus-disinformation_us-dos-gec_20-03-27_final-version.pdf

[28] *Kdo nás dezinformuje? Aktuální přehled hlavních zdrojů a šiřitelů fake news v Česku.* HlídacíPes.org

Plagiátorství tedy na dezinformační scéně není ojedinělou záležitostí. Ve většině případů jde navíc pouze o jednoduchý proces ctrl+c, ctrl+v a text neprochází žádnou úpravou nebo fact-checkingem.

Doktor James O. Weatherall a docentka Cailin O'Connor z Kalifornské univerzity jsou autory knihy *The Misinformation Age*, ve které mimo jiné popisují, jakým způsobem firmy ovlivňují vědecké studie a investují do těch, které jim takzvaně „hrají do karet". Jako příklad uvádějí alkoholový průmysl.[29]

To potvrzuje i studie vědců z Yorkské univerzity z roku 2020, ve které objevili, že téměř 13 500 výzkumů o účincích užívání alkoholu bylo přímo nebo nepřímo financováno alkoholovým průmyslem.[30] Podle autorů jsou některé laboratoře, které za výzkumy stojí, financovány pouze společnostmi, které jsou s tímto průmyslem propojeny. Doktor Golden, který na studii spolupracoval, upozornil i na fakt, že některé organizace, které se na výzkumech podílely, se na první pohled tváří jako charitativní, a tak si mnoho lidí nemusí uvědomit jejich spojitost právě s alkoholovým průmyslem. Autoři studie věří, že jejich objev je pouze špičkou ledovce velikého problému, který ve vědě máme. Jako další příklady, u kterých by k podobné manipulativní činnosti mohlo docházet, uvádějí investice cukrovarnického, tabákového a farmaceutického průmyslu.

Taková úmyslná manipulace výzkumů a studií se dá považovat za tvorbu dezinformací, jelikož splňuje vše výše popsané. Ověření bývá složité a prokázání, že někdo opravdu manipuloval s daty ještě složitější. Takové informace se navíc nemusí vyskytnout pouze na dezinformačních webech, ale i v mainstreamových médiích, u kterých můžeme předpokládat, že v ně panuje obecně vyšší důvěra.

V neposlední řadě bych ráda zmínila trollí farmy. Roberta Gorwy říká, že trollové byli zpočátku definováni jako „ti, kteří záměrně provokovali, aby u člověka vyvolali emocionální reakci."[31] Nicméně dnes je podle rumunského akademika Viorela Tutuie tento

---

[online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://hlidacipes.org/nas-dezinformuje-aktualni-prehled-hlavnich-zdroju-siritelu-fake-news-cesku/

[29] O'CONNOR, Cailin a WEATHERALL, James Owen. *The misinformation age: how false beliefs spread. New Haven,* CT: Yale University Press, 2019, 278 stran. ISBN 0-300-24100-3.

[30] *Increase in alcohol-industry funded research is a cause for concern, study suggests*. University of York [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.york.ac.uk/news-and-events/news/2020/research/alcohol-research-funding/

[31] GORWA, Robert. *Unpacking the Ecosystem of Social Media Manipulation*. Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media, edited by Samuel C. Wolley and Philiph N. Howard [online]. Oxford, Oxford University Press, 2018, s. 86-103. [cit. 12. 2. 2022] Dostupné z: https://doi.org/10.1002/poi3.184

termín spojován spíše s nenávistnými projevy a obtěžováním na internetu. Takzvaný trolling se podle něj postupně vyvinul v organizovanou a institucializovanou aktivitu, od toho je odvozen i pojem „trollí farmy“.[32] Jde o instituci, ve které jsou lidé (trollové) zaměstnáváni a odměňováni za to, že tvoří články, píšou příspěvky na blogy a přispívají na sociální sítě (trollí). Záměry mohou být různé, v podstatě se shodují s těmi uvedenými výše u dezinformací jako takových, ovšem jeden shrnující hlavní důvod tu je, a tím je politika.[33]

Trollí farmy jsou nejčastěji spojovány s Ruskem a Čínou, kde se některým novinářům povedlo do takových trollích farem i proniknout. Právě i díky jejich práci dnes víme, jak trollí farmy fungují, problém ale stále je jejich obsahy na internetu rozpoznat a dohledat zdroj. Trollové fungují i v několika různých jazycích a využívají boty (počítačové programy, které jejich tvorbu autonomně zveřejňují na sociálních sítích), což umožňuje extrémně rychlé šíření. A jak napsal Daniel Kahneman, psycholog a nositel Nobelovy ceny za ekonomii: *„Spolehlivým způsobem, jak lidi přimět věřit nepravdám, je jejich časté opakování: známost se obtížně odlišuje od pravdy.“*[34]

1.3 Rizika dezinformací

Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám Ministerstva vnitra přeložilo a upravilo příručku pro boj s dezinformacemi RESIST[35], která vznikla ve spolupráci s odborem komunikace britského úřadu vlády. Na příručce pracovali odborníci z Katedry strategické komunikace na Lundské univerzitě. Příručka definuje pět nejrozšířenějších cílů:

1. **Ekonomické** – finanční zisk, zejména z reklamy. Využívá například clickbaitových titulků nebo zavádějících studií.
2. **„Protože můžu“** – cílem je, aby příjemce provedl něco obtížného nebo troufalého, například zmanipuloval výsledky ankety. Mezi sekundární následky pak může

[32] VIOREL, Tutui. *The Propaganda Machine in the Age of Social Media*. Argumentum (Iași, Romania) [online]. AXIS Academic Foundation Press, 2020, 18(2), s. 117-138. [cit. 12. 2. 2022]. ISSN 1583-2767. Dostupné z: https://www.fssp.uaic.ro/argumentum/Numarul%2020%20issue%201/01_V_Tutui_tehno.pdf
[33] GORWA, Robert. *Unpacking the Ecosystem of Social Media Manipulation*. Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media, edited by Samuel C. Wolley and Philiph N. Howard [online]. Oxford, Oxford University Press, 2018, s. 86-103. [cit. 12. 2. 2022] Dostupné z: https://doi.org/10.1002/poi3.184
[34] DANIEL, Kahneman. *Myšlení, rychlé a pomalé*. Jan Melvil Publishing, 2012, 544 stran, s. 71. ISBN 978-80-87270-46-2.
[35] RESIST. *Príručka pro boj s dezinformacemi*. Government Communication Service [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ke-stazeni-resist-prirucka-pro-boj-s-dezinformacemi.aspx

patřit nabourání se do kritických systémů, únik důvěrných materiálů nebo zneužití algoritmů.

3. **Diskreditace** – negativní ovlivnění důvěryhodnosti, spolehlivosti a pověsti oběti. Může se jednat například o politickou osobu, ale i organizaci nebo skupinu osob.
4. **Polarizace** – zhoršování stávajících rozporů ve společnosti tím, že je ještě prohloubí. Obvykle mají společenský nebo politický kontext. Využívá například online trollů.
5. **Informační vlivové operace** – podrývání národní prosperity a bezpečnosti. Často souvisejí s poškozováním pověsti státních institucí u různých sociálních skupin a jsou součástí hybridní války (též známé jako „informační válka“).

Co v příručce nebylo vůbec uvedeno a s covidem-19 neodmyslitelně souvisí, jsou zdravotní rizika. Dezinformace přispěly ke vzniku posttraumatické stresové poruchy a „Headline Stress Disorder“[36], která zatím nemá oficiální český název, ale jde o poruchu, při které jedinec zažívá zvýšený stres a úzkost při sledování a čtení zpráv. To může dojít až do stavu, kdy při jakékoli činnosti přemýšlí nad tím, zda se ve světě zrovna nestala nějaká katastrofa a on o ní neví. To ho samozřejmě podvědomě nutí neustále kontrolovat zpravodajství.

Zdravotní rizika byla během pandemie covidu-19 velmi zásadní a citelná. I mně přišla v první vlně hlasová zpráva, která se tehdy masivně šířila hlavně na chatovacích platformách Messenger a WhatsApp, o zhoršení průběhu onemocnění po užití léku Ibuprofen nebo léků obsahujících stejnojmennou látku. Na tuto konkrétní zprávu upozornilo i Ministerstvo vnitra. Na dezinformačních webech se pak objevovaly zprávy o léčbě nebo prevenci nemoci pomocí alkoholu, omývání se chlórem, užívání koloidního zlata a tak dále.[37]

Asi nejznámější dezinformací byla léčba a prevence covidu-19 pomocí širokospektrálního antiparazitika ivermektinu. Jeho účinek na covid-19 je však neprokázaný a v zemích, kde se lék schválil, byly reakce na něj individuální. V březnu 2021 byl ivermektin povolen jako experimentální lék v nemocnicích a bylo na uvážení lékaře, zda se jej rozhodne pacientovi

[36] TAGLIABUE, Fabio; GALASSI, Luca a MARIANI, Pierpaolo. *The „Pandemic“ of Disinformation in COVID-19*. SN Comprehensive Clinical Medicine (2020) 2, s. 1287-1289 [Online]. [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/s42399-020-00439-1

[37] *Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-trendu-a-sdeleni.aspx

podat. V některých mainstreamových médiích byl ivermektin prezentován jako oficiální lék covidu-19, například titulek na serveru Novinky.cz z 20. 2. 2021 doslova zní: *„Ivermektin léčí covid-19, ale v Česku nesmí. Proč?“*.[38] Dezinformační weby se pustily rovnou do prokazování jeho funkčnosti, na webu AC24 se objevovaly titulky jako: *„Starosta Becík, který své vesnici zajistil ivermektin: Desítky vyléčených a křivka klesá“*[39] nebo *„Slovenská doktorka promluvila, jak pozitivně funguje ivermektin.“*[40] Kromě nemocnic se ivermektin dal pořídit i na černém trhu. U několika lidí, kteří tento lék užívali sami doma (ať už jej měli na předpis nebo z černého trhu), došlo k předávkování a jejich následné hospitalizaci. Při předávkování hrozí trvalé poškození orgánů.[41]

Během pandemie byla zaznamenána zvýšená míra xenofobie a s ní souvisejících rasově motivovaných útoků, převážně vůči expatriantům nebo turistům z Číny.[42] Na sociální síti Twitter se jednu chvíli masivně šířil hashtag „#ChineseDon’tComeToJapan“, v USA byly zaznamenány brutální útoky na americké Asiaty a s nějakou formou diskriminace nebo šikany se setkali Asiati i v Evropě. Poměrně zajímavým a novým nástrojem pro dezinformátory se stala sociální síť TikTok, na které se dezinformace ve formě krátkých videí šířily ve velkém. Právě na této platformě a na Instagramu se rozšířila kampaň „#StopAsianHate“, která měla proti nenávisti a dezinformacím o Číňanech a dalších asijských národnostech bojovat.

U TikToku je třeba zmínit, že je populární hlavně u mladých lidí. Nejpočetnější věková skupina amerických uživatelů je mezi 10-29 lety (47 % ze všech uživatelů k březnu 2022). Pro porovnání, Facebook má nejpočetnější skupinu ve věku 25-34 let (31,5 %).[43] Na TikToku podle výzkumu Basche et. al. mají dezinformační videa proti očkování

[38] *Ivermektin léčí covid-19, ale v Česku nesmí. Proč?* Novinky.cz [online]. [13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/koronavirus/clanek/ivermektin-leci-covid-19-ale-v-cesku-nesmi-proc-40351613
[39] *Starosta Becík, který své vesnici zajistil Ivermektin: Desítky vyléčených a křivka klesá.* AC24.cz [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/starosta-becik-ktery-sve-vesnici-zajistil-ivermektin-desitky-vylecenych-a-krivka-klesa/
[40] *Slovenská doktorka promluvila, jak pozitivně funguje ivermektin*. AC24.cz [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/slovenska-doktorka-promluvila-jak-pozitivne-funguje-ivermektin/
[41] Několik Čechů se v souvislosti s covidem předávkovalo ivermektinem, uvedl lékový ústav. iRozhlas.cz [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/statni-ustav-pro-kontrolu-leciv-ivermektin-predavkovani-sukl_2107100631_jgr
[42] SALVI, Carola; IANNELLO, Paolo, et al. *Going Viral: How Fear, Socio-Cognitive Polarization and Problem-Solving Influence Fake News Detection and Proliferation During COVID-19* Pandemic. Frontiers in Communication [online]. 2021, 5, 127. ISSN 2297900X. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: doi:10.3389/fcomm.2020.562588
[43] *Social media demographics to inform your brand’s strategy in 2022*. Sprout Social [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://sproutsocial.com/insights/new-social-media-demographics/#tiktok-demographics

na covid-19 milionová zhlédnutí. Problém je, že právě ona nejpočetnější uživatelská skupina TikToku má nižší úroveň zdravotní gramotnosti a spoléhá se na informace, které najdou právě na sociálních sítích.[44]

Sociální sítě obecně jsou, co se týče dezinformací, velmi snadno zneužitelnou platformou, a i sami tvůrci těchto sítí během pandemie zasáhli a vkládali k příspěvkům upozornění na potenciálně lživé informace. Například na Instagramu se u jakéhokoli příspěvku (jak na hlavní stránce, tak i v tzv. „Stories"), který obsahoval slova jako „covid", „koronavirus" a jim podobné, objevilo upozornění s odkazem na Ministerstvo zdravotnictví. Informace se na sítích šíří neuvěřitelnou rychlostí, uživatelům stačí jedno, dvě kliknutí a své i cizí příspěvky mohou sdílet mezi tisíce dalších uživatelů.

Kromě sociálních sítí jsou pro šíření zavádějících informací využívány i chatovací platformy jako je WhatsApp nebo Telegram. Velkým nebezpečím zejména pro seniory jsou pak řetězové e-maily, kde jim mnohdy jejich známí, kterým „přeci mohou věřit", přepošlou e-mail s dezinformacemi.

1.4 Dezinformační média

Za alternativní média lze považovat taková média, které nejsou mainstreamová, respektive produkují obsah, na nějž nejsou uživatelé mainstreamových médií zvyklí. Za dezinformační pak ta, jejichž obsah je většinově dezinformační. Petr Jaroš ve své diplomové práci bral alternativní a dezinformační média jako synonyma, ale nabídl na ně zajímavý pohled. Rozdělil je na deklarovaná (ta, která se za alternativní sama označují) a nedeklarovaná (ta, která se za ně neoznačují, ale nesou společné znaky). Dodává, že některé weby mohou existovat na pomezí, jelikož mají široký tematický záběr, například Parlamentní listy, které kombinují jak zpravodajský obsah, tak i třeba osobní blogy politických představitelů.

Na deklarovaných alternativních médiích se můžeme setkávat s tvrzeními, že právě oni a jen oni bojují proti cenzuře a za svobodu slova. To můžeme dohledat na jejich stránkách na kartách „O nás", „O projektu" atp. Kdo jsou ale ti cenzoři, proti kterým vystupují, se často nedozvíme.

[44] BASCH, Corey H; MELEO-ERWIN, Zoe; FERA, Joseph; JAIME, Christie a BASCH, Charles E. *A global* pandemic in the time of viral memes: *COVID-19 vaccine misinformation and disinformation on TikTok. Human vaccines & immunotherapeutics* [online]. Philadelphia: Taylor & Francis, 2021, 17(8), 2373-2377. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 2164-5515. Dostupné z: doi:10.1080/21645515.2021.1894896

V historii alternativní média fungovala jako protipól například k propagandistickému rádiovému vysílání během války, v současné době však existují hlavně na vlnách internetu.[45] Ať už to jsou jejich vlastní webové stránky, sociální sítě nebo jiné komunikační kanály.

Mnoho dezinformačních médií samo sebe označuje za alternativní a často se ohánějí tím, že přináší „alternativní fakta". To je ovšem pouze jiné označení pro lež. Musíme ale uznat, že alternativními médii podle výše uvedené definice opravdu jsou. Na akademické půdě je pojem „dezinformační média" častější a užívanější než „alternativní média", proto jsem se rozhodla zvolit tento sice hrubší, ale přesnější pojem.

Abychom média mohli spolehlivě za dezinformační označit, musíme znát jejich znaky, mezi které patří: odlišné procesy vzniku a distribuce obsahu, absence fyzického sídla, absence redakce, anonymita autorů, expresivnější či bulvární styl, vyšší poměr komentářů a jejich nerozlišování od zpravodajství, odlišný způsob financování (např. dary).[46] Sama bych dodala absenci interní regulace a nedostatečné rozlišování reklamních článků od těch klasických.

V mediálním prostředí se můžeme setkat také s pojmem alternativní nebo dezinformační „weby", ten jsem i zvolila v tezi této práce, ale nakonec jsem se rozhodla zvolit přesnější pojem, tedy „média". Mezi weby se totiž mohou řadit i blogy, fóra atp., které nejsou pro práci podstatné. Jak Jaroš vhodně poznamenal: *„Tyto weby možná lze označit za „dezinformační", ale nikoli za média z pohledu nosičů zpravodajského obsahu"*.[47]

Při výběru médií, jejichž obsahy budu v práci analyzovat, jsem použila volně dostupné seznamy dezinformačních médií. Jednalo se o seznamy lokální (iReporter.cz, Webarchiv Národní knihovna ČR) i zahraniční (EUvsDisinfo). Všechna média, která v práci budu analyzovat, jsou na seznamech umístěny, a navíc se řadí mezi nejčtenější z dezinformačních i alternativních médií u nás.

1.4.1 Doba post-pravdivá

S alternativními médii neodmyslitelně souvisí doba post-pravdivá. V roce 2016 označili autoři oxfordských slovníků výraz „post-truth", který je definovaný jako „vztahující se

[45] JAROŠ, Petr. *Web Sputnik Česká republika v kontextu alternativní mediální scény*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta [online]. 2021. [cit. 8. 2. 2022]. Dostupné z: http://hdl.handle.net/20.500.11956/148168
[46] Tamtéž
[47] Tamtéž, str. 68.

k nebo označující okolnosti, za nichž objektivní fakta mají menší vliv na utváření veřejného mínění než apely na emoce a osobní názory“, jako slovo roku.[48, 49] Do češtiny je tento pojem běžně překládaný jako „post-pravda“, případně „(post)pravda“ nebo „postpravda“. V rámci největší podobnosti k původní anglické podobě jsem v práci zvolila první uvedenou variantu.

Nejčastěji se spojuje s výrazy jako „post-pravdivá doba“, „post-pravdivý svět“ nebo „post-pravdivá společnost“. Slovo „post“ podle definice nemá vyjadřovat to, že bychom byli „za“ něčím (např. za obdobím pravdy), ale to, že je pravda v post-pravdivé době irelevantní. Někteří vidí post-pravdu jako součást rostoucího mezinárodního trendu, kdy se část jedinců pokouší ohýbat realitu tak, aby odpovídala jejich názorům.

V praxi se pak můžeme setkat s výrazy „alternativní pravda“ nebo „alternativní fakta“, obzvláště pak na dezinformačních webech. Ohýbání reality není pro společnost v zásadě nic nového, co ale nové podle filozofa Leeho McIntyrea je, je to, že následky mohou otřást světem. Pokud je jedinec misinformován o novém léku na nějakou srdeční chorobu, ohrozí to jeho, ale ne realitu, jakou známe (nebo si myslíme, že ji známe). Pokud ovšem něčemu takovému uvěří naši lídři, následky mohou být fatální. Příkladem může být bývalý prezident Jihoafrické republiky Thabo Mbeki, který měl prohlásit, že léky na AIDS jsou „západním výmyslem“ a že zázvor a citronová šťáva mohou být použity pro léčbu tohoto onemocnění.[50] To podle výzkumu oxfordské univerzity mělo za přímý následek více než 300 000 mrtvých.[51]

[48] MCINTYRE, Lee C. *Post-truth*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2018, 216 stran. ISBN 978-0-262-53504-5, vlastní překlad.
[49] *‚Post-truth‘ declared word of the year by Oxford Dictionaries*. BBC [online]. [cit. 9. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/uk-37995600, vlastní překlad
[50] MCINTYRE, Lee C. *Post-truth*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2018, 216 stran. ISBN 978-0-262-53504-5, vlastní překlad.
[51] *Mbeki Aids denial ‚caused 300,000 deaths‘*. The Guardian [online]. [cit. 9. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/world/2008/nov/26/aids-south-africa

2. Legislativa a regulace

2.1 Legislativní rámec České republiky a Evropské unie

Z hlediska práva to s dezinformacemi není o nic jednodušší než s jejich definicí. Česká legislativa totiž pojem „dezinformace“ nezná a není tak definována skutková podstata trestného činu. Ministerstvo vnitra uvádí, že taková jednání (tvorba dezinformací, dezinformování) *„jsou trestná pouze pokud by k nim došlo v rámci jednání, které naplnilo např. § 181 Poškození cizích práv, § 184 Pomluva, § 345 Křivé obvinění, § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, § 357 Šíření poplašné zprávy, § 365 Schvalování trestného činu, § 364 Podněcování k trestnému činu, nebo § 404 projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.“*[52]

Podle předsedy Městského soudu v Praze by k případům aplikace trestněprávních norem na dezinformace mělo docházet pouze ve výjimečných případech. Právník Tomáš Sokol se domnívá, že by se jinak soudy staly garantem pravdivosti a byla by zasažena názorová pluralita.[53] Bývalá ministryně spravedlnosti Marie Benešová se k otázce na regulaci dezinformací od redakce Seznam Zpráv vyjádřila podobně, řekla, že to považuje za *„trochu nebezpečné, protože kdo vymezí, co je to dezinformace a co je to pravda?“*[54] Podle psychologa a politologa Nikoly Hořejše, který vede výzkum dezinformací, médií a globálních otázek v sociologickém ústavu STEM, by mělo být trestně-právní řešení poslední možností a jen ve chvíli, kdy si budeme jistí, že s tím policie a státní zastupitelství budou umět pracovat. Mnohem větší problém podle něj představuje nízké povědomí společnosti o fungování dezinformací a manipulací.

V zahraničí můžeme pokusy o obsáhnutí dezinformací v legislativě vidět například

[52] *Trestněprávní úprava – Terorismus a měkké cíle.* Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/dezinformacni-kampane-trestnepravni-uprava-trestnepravni-uprava.aspx

[53] JANUŠ, Jan. *Za fake news by mohly hrozit pokuty. S trestním postihem ale opatrně, varují advokáti.* Info.cz [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.info.cz/pravo/trendy/za-fake-news-by-mohly-hrozit-pokuty-s-trestnim-postihem-ale-opatrne-varuji-advokati

[54] PÁSZTOR, Dávid. Kdo rozhodne, co je dezinformace? Ptá se Benešová. Zákon nechystá. Seznam Zprávy [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-kdo-rozhodne-co-je-dezinformace-pta-se-benesova-zakon-nechysta-182703

v Německu nebo Francii. Obě země se však zaměřují hlavně na sociální sítě a platí tam zákony, které přisuzují majitelům sociálních sítí zodpovědnost za obsah, který se na nich sdílí. Zároveň jsou společnosti povinny závadný (nelegální) obsah ze svých platforem odstranit, jinak jim může být udělena vysoká pokuta. Aby státy předešly obvinění z cenzury, existuje tam systém zpětné kontroly, kdy firmy musí smazaný obsah zálohovat a řádně jej nahlásit příslušnému úřadu.

V rámci Evropské unie funguje tzv. „ERGA“, tedy Evropská skupina regulačních orgánů pro audiovizuální mediální služby. Ta vznikla v roce 2014 na základě rozhodnutí Evropské komise. Do skupiny patří představitelé regulačních orgánů všech členských zemí EU (u nás RRTV).[55] ERGA je důležitá pro tuto práci v tom, že se věnuje dezinformacím, dělá reporty, monitoruje je a vydává doporučení nejenom pro další instituce, ale i pro zákonodárce.

2.2 Svoboda projevu

Svoboda projevu není absolutní, ale autoři stojící za dezinformačními médii ji velmi často zmiňují a v podstatě se jí zaštiťují. Alternativní média, o kterých tu píšu, existují převážně na internetu, místu, kde *„má člověk možnost vzepřít se zákonu a šanci nebýt za to potrestán. Internet je dějištěm mnoha morálně pochybných, ilegálních a jinak nepřípustných aktivit.“*[56] Mnoho autorů dezinformací se schovává za představu internetové anonymity, využívají různé přezdívky, pseudonymy, ti důmyslnější používají systémy jako VPN, které jim poskytují falešné IP adresy a stávají se tak v reálném životě těžce vystopovatelnými. Příjemci dezinformačních obsahů od takových autorů kolikrát ani netuší, že ti, co volají po svobodě projevu, se ve skutečnosti schovávají a vyhýbají jakékoli odpovědnosti.

Svoboda projevu je ukotvena ve více dokumentech, tím nejdůležitějším pro nás je Listina základních práv a svobod. Ta říká, že: *„Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“*[57] Ale zároveň říká i to, že:

[55] About ERGA. ERGA [online]. [cit. 28. 3. 2022]. Dostupné z: https://erga-online.eu/?page_id=7
[56] PUŠKIN, Jevgenij. *Svoboda slova na internetu.* Vzdělávací nadace Jana Husa [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.vnjh.cz/fileadmin/Dokumenty/Pdf/archiv-praci/bronislava-mullerova/2011-2012/Svoboda_slova_Jevgenij_Puskin.pdf
[57] *Listina základních práv a svobod*. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. Oddíl druhý, článek 17. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html

„Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“[58]

Dále pro nás důležitým dokumentem je Listina základních práv Evropské unie, ta je součástí primárního práva Evropské unie, které je nadřazeno všem právním systémům jednotlivých členských států. Listina říká: *„Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.“*[59]

Z výše uvedeného vyplývá, že ohánění se svobodou projevu není v případě dezinformací zcela na místě. Ač se u nás dezinformace netrestají odnětím svobody, stalo se, že se pár jedinců k soudu dostalo. Během pandemie to byla herečka a covidová odpůrkyně Jana Peterková, kterou obžaloval pečovatelský dům za to, že šířila lživé informace o tom, že po podání vakcíny seniorům v jejich domě jich mělo několik zemřít, a lékařka Iveta Křížová, kterou obvinila policie za šíření poplašné zprávy o umírání lidí po podání vakcíny proti covidu-19. Z úst Peterkové navíc měla zaznít právě slova o svobodě projevu, server Aktuálně.cz cituje: *„V podstatě zcela zmizela svoboda slova, pokud mám být stíhaná za své aktivistické názory…“*[60]

2.3 Ruská invaze na Ukrajinu

Ruská invaze na Ukrajinu započala 24. února 2022 a je pravděpodobně vyvrcholením rusko-ukrajinské krize. Tato práce není politologická, ale zmíněný vojenský konflikt je důležitý v tom, jak na něj Evropská unie a Česká republika zareagovaly v oblasti regulace médií. Dezinformace týkající se tohoto konfliktu navíc přišly ihned po těch o covidu-19, časově na sebe navazují, a proto cítím nutnost jej v práci zmínit.

Tzv. „západní svět“ poměrně jasně a rychle ukázal, na čí straně v konfliktu stojí. Jedním ze způsobů, jaké zvolil, jsou sankce. Rada EU ve své tiskové zprávě z 2. března 2022 uvádí, že: *„Na základě těchto opatření EU urychleně pozastaví vysílání zpravodajské agentury Sputnik a zpravodajské sítě RT / Russia Today (RT English, RT UK, RT Germany,*

[58] *Listina základních práv a svobod*. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. Oddíl druhý, článek 17. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html
[59] *Článek 11 – Svoboda projevu a informací*. European Union Agency for Fundamental Rights [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/11-svoboda-projevu-informaci
[60] Dezinformátorka Peterková je stíhaná za šíření poplašné zprávy. Chce být prezidentkou. Aktuálně.cz [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/dezinformatorku-peterkovou-stiha-policie-za-sireni-poplasne/r~2d9e76aa7de311eca0d8ac1f6b220ee8/

RT France a RT Spain) v EU nebo zaměřené na EU, dokud nebude ukončena agrese vůči Ukrajině a dokud Ruská federace a její přidružené sdělovací prostředky neupustí od dezinformačních činností a manipulací s informacemi zaměřených proti EU a jejím členským státům.“[61]

V České republice bylo kromě Sputniku a RT zablokováno dalších osm dezinformačních médií. Učinilo tak sdružení CZ.NIC na základě doporučení vlády České republiky z 25. 2. 2022, tedy hned následující den po začátku invaze. Jednalo se o weby: Aeronet.cz, Protiproud.cz, Ceskobezcenzury.cz, Voxpopuliblog.cz, Prvnizpravy.cz, Czechfreepress.cz, Exanpro.cz a Skrytapravda.cz. Výkonný ředitel sdružení, Ondřej Filip, k tomu uvedl následující: *„Agrese Ruské federace vůči Ukrajině dlouhodobě doprovází dezinformační kampaň v řadě internetových médií, která využívají českou národní doménu. Protože se tyto informace cíleně nezakládají na pravdě a prokazatelně podněcují k šíření vykonstruovaných fám, sdělení a nestability ve společnosti, rozhodli jsme se po konzultacích s nejvyššími představiteli státu tato výrazná dezinformační internetová média zablokovat.“*[62]

Asociace provozovatelů mobilních sítí, která sdružuje operátory v České republice, oznámila, že zablokovali přístup na šest dezinformačních webů v českém jazyce. Vyhověli tak výzvě vlády a Národního centra kybernetických operací. Jednalo se o tyto weby: cz.sputniknews.com, Cz24.news, Nwoo.org, Slovanskenebe.com, Svobodnenoviny.eu a Zvedavec.org.[63] Důvod se od ostatních nijak neliší. Je nutno zdůraznit, že nebyly zrušeny, jelikož ani jeden z webů nevyužívá národní koncovku .cz, došlo pouze k blokaci přístupů ze sítí českých operátorů, proto je pravděpodobné, že časem dojde k jejich odblokování a člověk se na ně nyní dostane například ze zahraničí nebo pomocí technologie VPN (virtuální privátní adresy).

[61] *EU uvalila sankce na ruské státní sdělovací prostředky RT / Russia Today a Sputnik působící v EU.* Evropská rada - Rada Evropské unie [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rt-russia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/

[62] *Sdružení CZ.NIC zablokovalo weby šířící dezinformace spojené s Rusko-Ukrajinským konfliktem.* CZ.NIC [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.nic.cz/page/4301/sdruzeni-cznic-zablokovalo-weby-sirici-dezinformace-spojene-s-rusko-ukrajinskym-konfliktem/

[63] *Mobilní operátoři blokují přístup na dezinformační weby.* APMS [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.apms.cz/mobilni-operatori-blokuji-pristup-na-dezinformacni-weby/

3. Metodologie

3.1 Kvantitativní obsahová analýza

Kvalitativní metody vycházejí především z otázky „Kolik?“. Charakteristická je pro ně vysoká míra standardizace, tedy to, že průběh sběru dat probíhá u všech zkoumaných prvků shodně, vysoká míra strukturovanosti, a s tím spojený vysoký stupeň ověřitelnosti. Kvantitativní výzkum je založen na měření proměnných, zkoumá frekvenci výskytu jednotlivých proměnných nebo jejich kategorií.

Podle Trampoty a Vojtěchovské lze kvantitativní metody charakterizovat takto:

- Vycházejí z pozitivistické tradice.
- Redukují realitu na počitatelné jevy.
- Považují sociální realitu za něco, co existuje nezávisle a vně výzkumníka a co je možné rozložit na jednotlivé prvky.
- Měly by být replikovatelné i jinými badateli a přinášet shodné výsledky.
- Používají spíše deduktivní metodu.[64]

V roce 1952 jako první popsali kvantitativní obsahovou analýzu Harold Lasswell et al.: *„Obsahová analýza vychází z názoru, že verbální chování je formou lidského chování, že tok symbolů je součástí toku události a že proces komunikace je aspekt historického procesu… Obsahová analýza je technika, jejímž cílem je s optimální objektivitou, přesností a obecností popsat to, co se o daném tématu na daném místě říká v daný čas.“*[65] Ve stejném roce ji definoval i Bernard Berelson, a to jako: *„výzkumnou techniku pro objektivní, systematický a kvantitativní popis manifestního obsahu komunikace.“*[66, 67]

Berelson taktéž navrhl pět hlavních cílů obsahové analýzy:

1. Popsat podstatné charakteristiky obsahu sdělení.

[64] TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, 293 stran: ilustrace. ISBN 978-80-7367-683-4.
[65] LASSWEL, Harold; Daniel LERNER a SOLA POOL Ithiel. *The comparative study of symbol: An introduction.* Stanford, CA: Stanford University Press, Hoover Institute and Library on War, Revolution and Peace. 1952. Vlastní překlad.
[66] BERELSON, Bernard. *Content analysis in communication research*. New York: Hafner, 1952.
[67] MACNAMARA, Jim. *Content Analysis*. Mediated communication. Berlin: De Gruyter Mouton, edited by NAPOLI, Philip M., 2018, 1 online resource (696 pages). ISBN 3-11-047868-4. Dostupné z: doi:10.1515/9783110481129

2. Popsat tvarové charakteristiky obsahu zprávy.
3. Vyvodit závěry pro výrobce obsahu.
4. Vyvodit závěry o obsahu.
5. Předvídat účinky obsahu na publikum.[68]

Tuto metodu jsem zvolila proto, že tento výzkum obsahuje velké množství dat, které lze rozdělit do kategorií a analyzovat tyto kategorie jako celek. To však tvoří pouze jeden segment praktické části, na další segment bude aplikována kvalitativní obsahová analýza.

3.2 Kvalitativní obsahová analýza

Kvalitativní metody výzkumu vycházejí zejména z otázky „Jak?“. Mezi kvalitativní metody sběru dat patří například ohniskové skupiny, zúčastněné pozorování, anebo hloubkové rozhovory. Charakteristickým prvkem těchto metod podle Trampoty a Vojtěchovské je, že *„nejsou standardizované, jako je tomu u kvantitativních metod. Interakce výzkumníka a zkoumaného má vždy odlišnou podobu na základě unikátního průběhu a (v případě lidí) reakcí objektu.“*[69] Podle Dismana nám *„kvalitativní výzkum pomáhá porozumět pozorované realitě. Kvantitativní výzkum testuje validitu tohoto porozumění.“*[70]

Výhodou oproti kvalitativním metodám je, že výzkumník může jít do hloubky v případě vyskytnutí neočekávaných informací, sběr dat je otevřenější a není tak zatížen výzkumníkovou znalostí tématu před samotným sběrem dat. Flexibilita kvalitativního přístupu navíc umožňuje větší otevřenost vůči novým podnětům.

Nevýhodou je schopnost zpracování menšího vzorku a menšího počtu případů, problematická může být také subjektivita a reliabilita výzkumu (tedy to, že opakování výzkumu za stejné situace nemusí přinést stejné výsledky).

Podle Trampoty a Vojtěchovské lze kvalitativní metody charakterizovat takto:

- Vycházejí z představy, že poznání se děje na základě intepretace a je vždy subjektivní povahy.

[68] TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, 293 stran: ilustrace. ISBN 978-80-7367-683-4.
[69] Tamtéž, str. 18.
[70] DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 2007, 3. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum, 374 stran, s. 291. ISBN: 978-80-246-0139-7.

- Výzkumník je nedílnou součástí výzkumu a je nezastupitelný.
- Vykazují menší replikovatelnost; změna výzkumníka znamená i pravděpodobnou změnu výsledků.
- Bývají též označovány jako konstruktivistické, interpretativní, reflexivní.
- Používají spíše induktivní metodu.[71]

Obecně se kvalitativní výzkum od toho kvantitativního liší především způsobem práce s daty, využitými metodami, vztahem k výzkumníkovi či generalizací zjištění.[72]

Kvalitativní obsahovou analýzu jsem zvolila proto, že v práci jsou posuzovány části textů, které nelze vykládat objektivně. Kombinace kvantitativního a kvalitativního přístupu umožní získat komplexnější pohled na téma a zároveň eliminovat nedostatky jednoho přístupu výhodami toho druhého.

3.2.1 Analýza sentimentu

Analýza sentimentu je součástí analýzy textů, někdy je též nazývána jako „opinion mining“ (dolování názorů). Využívá se hlavně u přístupů a hodnocení vztažených k podnikům, službám, jedincům, různým problémům a tématům.

Podle Jany Boháčové se pojem analýza sentimentu se poprvé objevil pravděpodobně v roce 2003, i když práce na téma sentimentu a názorů se objevovaly i v dřívějších letech. Pro analýzu je často využíváno strojové učení, například pomocí programovacích jazyků Python nebo Swift. Existují tři hlavní přístupy: manuální přístup, automatický přístup založený na slovníku a automatický přístup založený na korpusu.[73]

Manuální přístup je ze všech tří nejnáročnější na práci i čas, proto se často kombinuje s automatickým přístupem. Tento přístup jsem zvolila i já, avšak bez kombinace s jiným přístupem kvůli časovému presu učení se kódu a práce s novým programem.

Pro analýzu byla zvolena pětistupňová škála (kladný, spíše kladný, neutrální, spíše

[71] TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, 293 stran, str. 20: ilustrace. ISBN 978-80-7367-683-4.
[72] ČAJANKOVÁ, Kateřina. *Falešné zprávy: Způsoby posuzování a ověřování zpráv jejich příjemci.* Praha, 2020. 188 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Komunikačních médií a žurnalistiky. Katedra Žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Pavel Kasík
[73] BOHÁČOVÁ, Jana. *Analýza sentimentu v textu výročních zpráv*. Pardubice, 2015. 71 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-právní. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Petr Hájek, Ph.D. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/60759/BohacovaJ_AnalyzaSentimentu_PH_2015.pdf

záporný, záporný), ale v některé literatuře se lze setkat i s jinými škálami, například třístupňovou (pozitivní, neutrální, negativní).

Hodnocení pak probíhalo následovně. Za každé negativní slovo dostává článek -1 bod, za každé pozitivní +1. Mezi negativní slova se počítají i vulgarismy. Dále platí:

a. Pokud má článek 4 a více bodů, bude vyhodnocen jako kladný.
b. Pokud má článek 1 až 3 body, bude vyhodnocen jako spíše kladný.
c. Pokud má článek 0 bodů, bude vyhodnocen jako neutrální.
d. Pokud má článek -1 až -3 body, bude vyhodnocen jako spíše záporný.
e. Pokud má článek -4 a méně bodů, bude vyhodnocen jako záporný.

U slov je vždy brán v potaz i kontext, pokud by věta například zněla: „Vláda v tomto nejedná vůbec špatně.“, tak slovo „špatně“ je sice negativní, ale v kontextu vyznívá spíše pozitivně.

3.3 Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je analyzovat články na vybraných dezinformačních médiích, které se týkají pandemie covidu-19 z období od října 2020 do dubna 2021 a zjistit, jakým tématům se věnují a jaké znaky jsou v textech obsaženy.

Výzkumné otázky:

I. Jakým tématům se dezinformační články věnovaly?
II. Jaké znaky dezinformací jsou v článcích obsaženy?

3.3.1 Hypotézy

Ad VO1. Jakým souvisejícím tématům s covidem-19 se články na dezinformačních webech věnovaly?

H1: Nejvíce článků se bude věnovat očkování proti covidu-19.

H2: Články budou častěji pojednávat o ruských vakcínách proti covidu-19 než o ostatních.

H3: Články se budou věnovat alternativní léčbě nebo objevu nových léků na covid-19.

Ad VO2. Jaké znaky dezinformací jsou v článcích obsaženy?

H4: Články budou mít často clickbaitové titulky.

H5: Autoři článků budou často anonymní.

H6: Články se budou napříč zkoumanými médii opakovat.

3.4 Výběr vzorku

Pro analýzu jsem vybrala články z webů Parlamentní listy, AC24.cz, Sputnik a Aeronet, které obsahovaly klíčové slovo „covid“ nebo „koronavirus“ a byly uveřejněny vždy první týden měsíce, a to v období od října 2020 do dubna 2021. Vzhledem k velkému množství dat jsem vzorek náhodným výběrem zúžila vždy na deset článků v daném týdnu.

Kvůli uzavření webu Sputnik a Aeronet, nebyla možnost využití jejich archivů, proto jsem využila databázi od monitoringové agentury Newton Media.

4.Výsledky výzkumu

4.1 Obecná zjištění

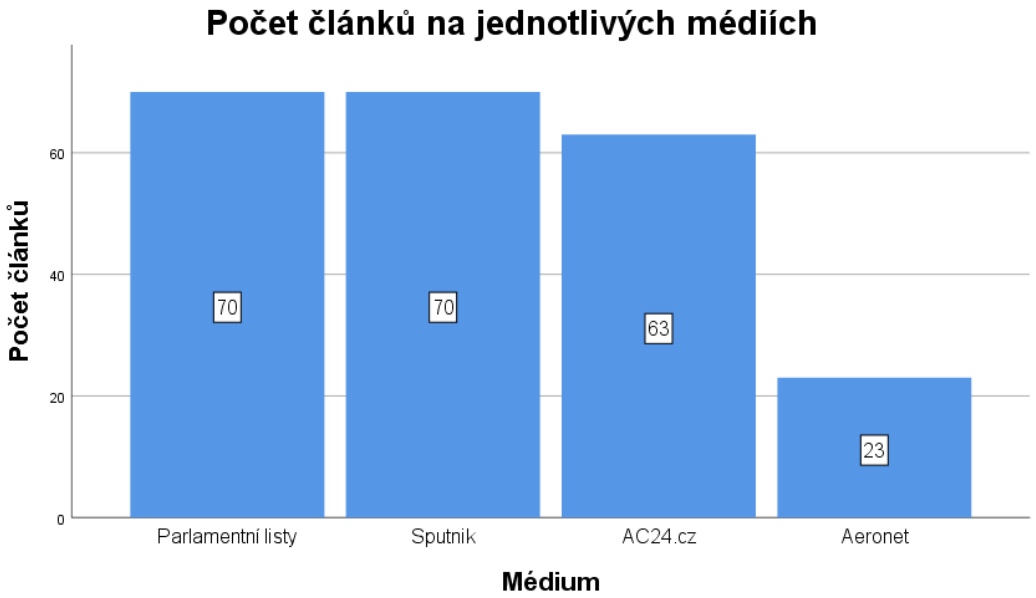

Graf 1: Počet článků na jednotlivých médiích.

Dohromady datový vzorek tvořilo 226 článků, v němž bylo nejvíce článků z Parlamentních listů a Sputniku. Těsně za nimi bylo Ac24.cz. Aeronet publikoval nejméně článků, nebylo to ani deset za měsíc, tudíž byly ve vzorku přítomny všechny zveřejněné články o covidu-19 z daného období bez zúžení náhodným výběrem. Bylo to zřejmě zapříčiněno tím, že na Aeronetu publikoval pouze jeden autor (viz podkapitola 4.2.4 Aeronet), mezitím co u ostatních jich bylo více (u Sputniku byla uváděna redakce, ale vzhledem k četnosti zveřejňování článků je předpokládáno, že je tvořena více než jedním členem).

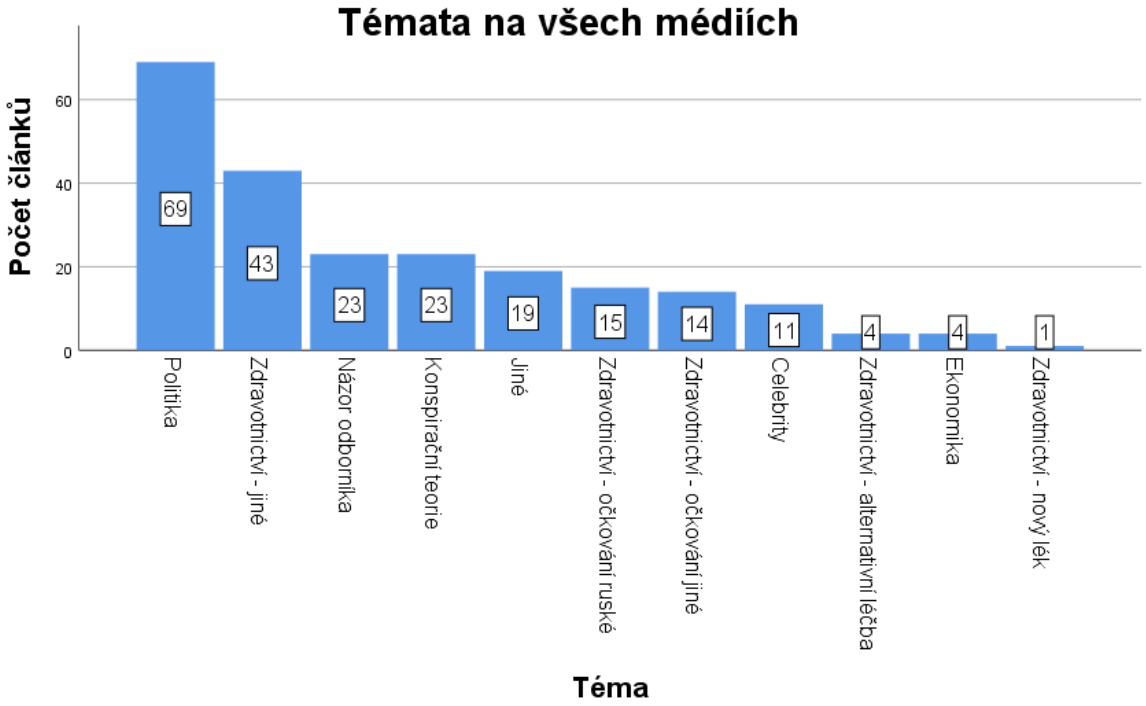

Graf 2: Témata na všech médiích.

Nejvíce byly publikovány články politické a o zdravotnictví. Článků o očkování bylo překvapivě málo, dohromady pouze 29. Překvapivé bylo zjištění, že nejméně článků se týkalo nových léků na covid-19. Alternativní léčbě se věnovalo o pár článků více, ale stále je to naprosté minimum oproti zbytku vzorku. Tím se vyvrací mé hypotézy H1 a H3.

Co se týče počtu článků o očkování, tak šlo pouze o minimální rozdíl. V čem jsem ovšem vypozorovala diverzitu, byl způsob informování o jednotlivých vakcínách. Mezitím co u ruské vakcíny Sputnik se jednalo zejména o články o tom, které státy si ji objednaly, které státy ji testují nebo jak úspěšné testy byly, tak u západních vakcín, jako je například Astra Zeneca nebo Pfizer, šlo hlavně o vedlejší příznaky nebo dokonce o úmrtí po aplikaci vakcíny. Hypotéza H2 se tedy sice potvrdila, ale je třeba ji brát s rezervou.

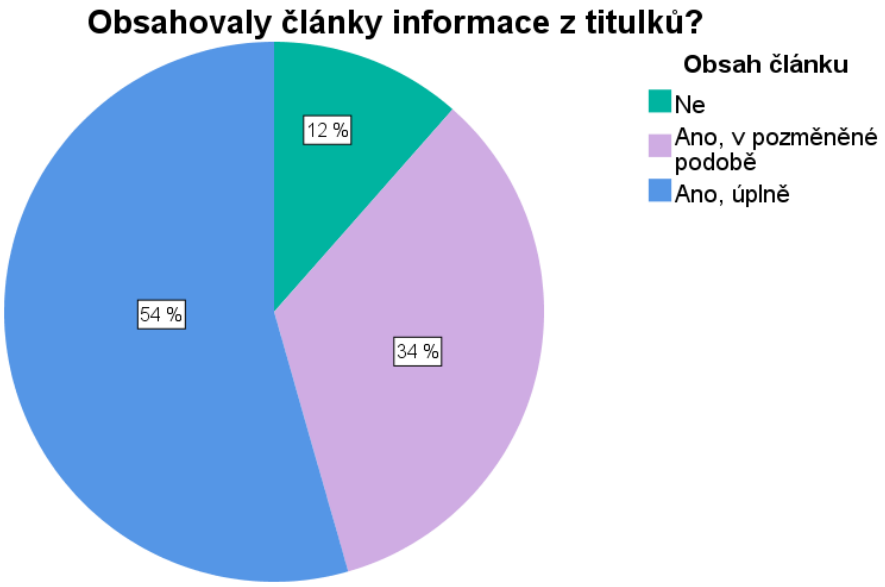

Graf 3: Porovnání informací v článku a titulku.

Ze vzorku vyšlo, že většina článků mělo clickbaitový titulek (54 %). Tím se potvrdila hypotéza H4. Na druhou stranu ale vyšlo, že stejné procento obsahů se s informacemi z titulků shodovalo. Zajímavé byly i články, které informace z titulku částečně obsahovaly, ale v pozměněné podobě. Tam se jednalo zejména o to, že titulek někoho citoval, ale ve výsledku vynechával nějakou podstatnou část informace, a tak měnil její celkové vyznění. Velmi často se v titulcích objevovaly bulvární prvky, například vykřičníky a otazníky, které v člověku vzbuzují zvědavost nebo pocit, že na něj v článku čeká nějaká šokující informace.

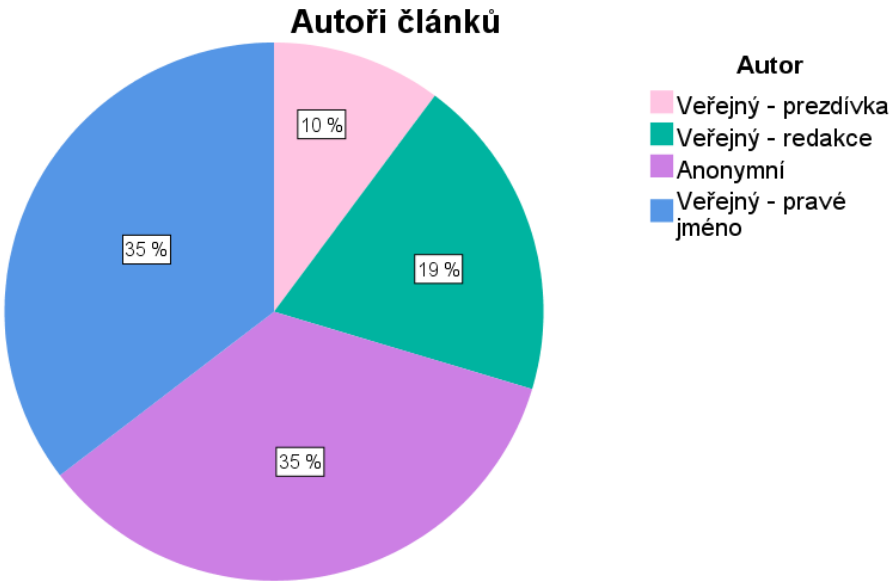

Graf 4: Autoři článků.

Zda byli autoři článků anonymní nebo veřejní, se lišilo zejména v závislosti na médiu.

Ve vzorku bylo stejně veřejných autorů s uvedeným jménem jako autorů anonymních (35 %). Nejméně bylo autorů s přezdívkou (10 %). Potvrdila se tedy hypotéza H5.

Vzhledem k tomu, že někteří autoři mohli působit pod pseudonymem, který nebylo možné ověřit, musíme tuto proměnnou brát s rezervou. Je ovšem nutné říct, že není irelevantní, protože i kdybychom autory rozdělili pouze na zveřejněné anonymní bez specifičtějšího dělení, tak stále vidíme, že anonymní autoři tvoří menšinu.

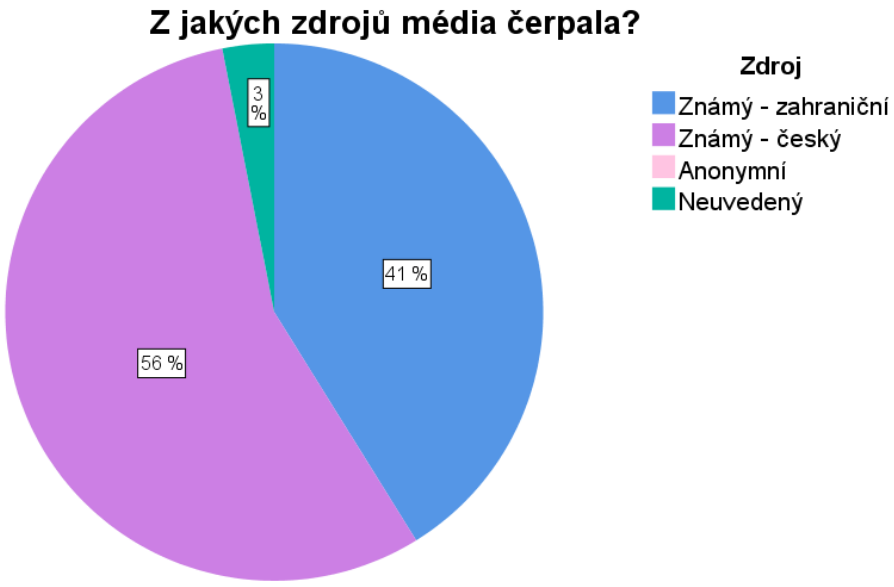

Graf 5: Zdroje médií celkem.

Ve valné většině (97 %) byl zdroj u článku uvedený, někdy bylo zdrojů i více. Co se týče toho, odkud zdroj byl, tak z 56 % se jednalo o zdroj český. Často od sebe média citovala vzájemně, nejčastěji pak od webu Sputnik. Zajímavé je, že anonymní zdroj se ve vzorku nevyskytl ani jeden.

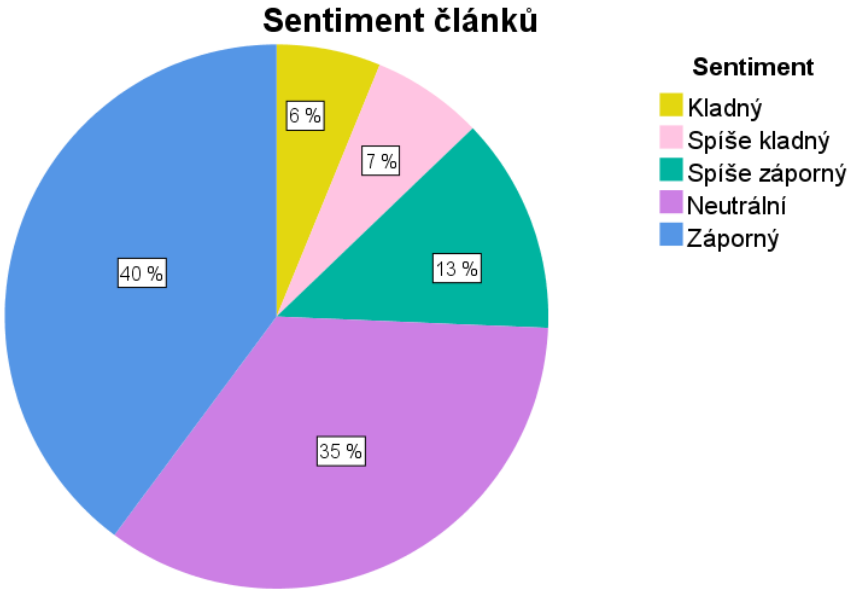

Graf 6: Sentiment článků.

Není překvapivé, že z většiny se jednalo o články, které měly záporné nebo spíše záporné vyznění (53 %). Těch kladných nebo spíše kladných bylo pomálu (13 %) a když už nějaké byly, tak šlo zejména o články, které vyjadřovaly nějakou naději. Například články o vakcíně Sputnik a jejích úspěších při testech nebo foto/video reportáže z míst, která mají minimální výskyt covidu-19. Naopak ty záporné řešily úmrtí, kritizovaly politiky nebo obsahovaly konspirační teorie o „Velkém resetu" a ovládání lidí pomocí nových technologií, které se implementují do života pod záminkou covidu-19.

Opakování obsahu na jednotlivých médiích jsem zaznamenala, například kauza politika Lubomíra Volného, který obvinil společnost DHL z rozprašování viru za pomocí letadel. Rozdíl byl ovšem v tom, jak o tom jednotlivá média referovala. Nejzajímavější byl web Aeronet, který konspirační teorii ještě rozšířil a celou situaci označil za „přinejmenším podezřelou". Dále se téměř na všech zkoumaných médiích objevila zpráva o hospitalizaci Donalda Trumpa a Jiřího Dolejše. Co se týče Jiřího Dolejše, články byly obsahově velmi podobné, vždy obsahovaly stejnou citaci Dolejše a pozitivní komentáře ze sociálních sítí od jeho kolegů ze sněmovny. Tím se potvrdila má hypotéza H6.

4.2 Jednotlivá média

4.2.1 Parlamentní listy

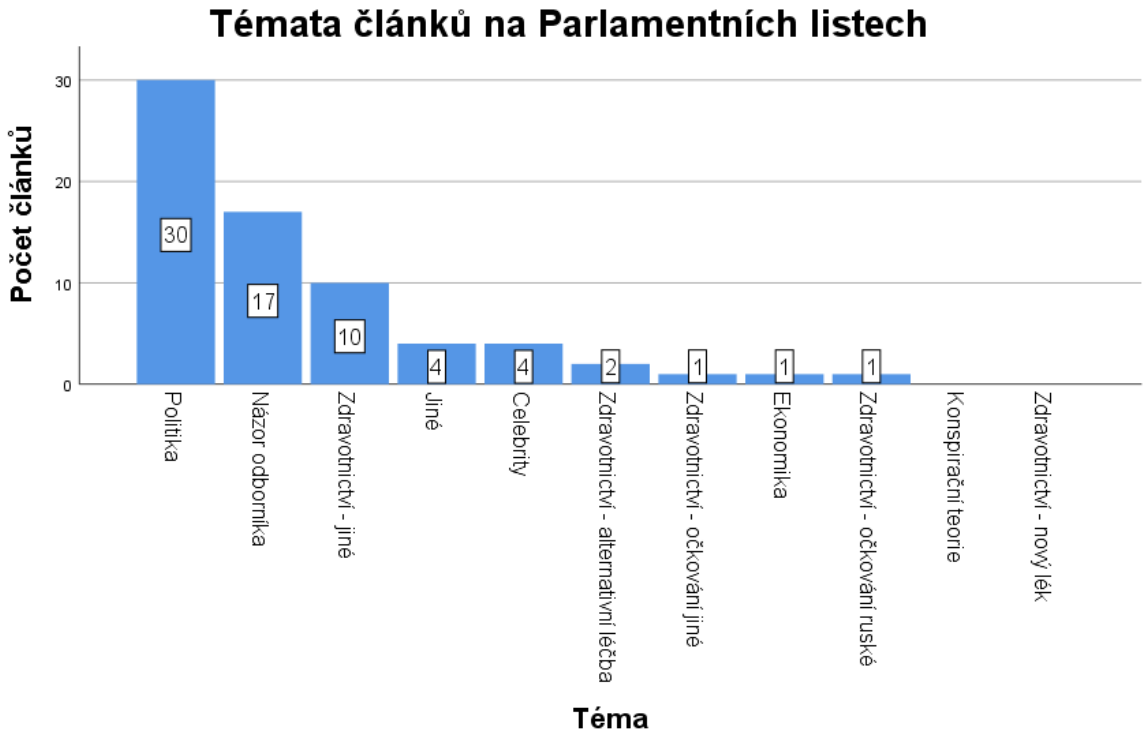

Graf 7: Témata článků na Parlamentních listech.

Na Parlamentních listech převládaly články o politice, za nimi byly články, které obsahovaly názor odborníka. Odborníci byli různého charakteru a povolání, prostor vyjádřit se k covidu-19 dostali nejenom epidemiologové, ale například i kardiolog nebo vrchní sestra z covidového oddělení.

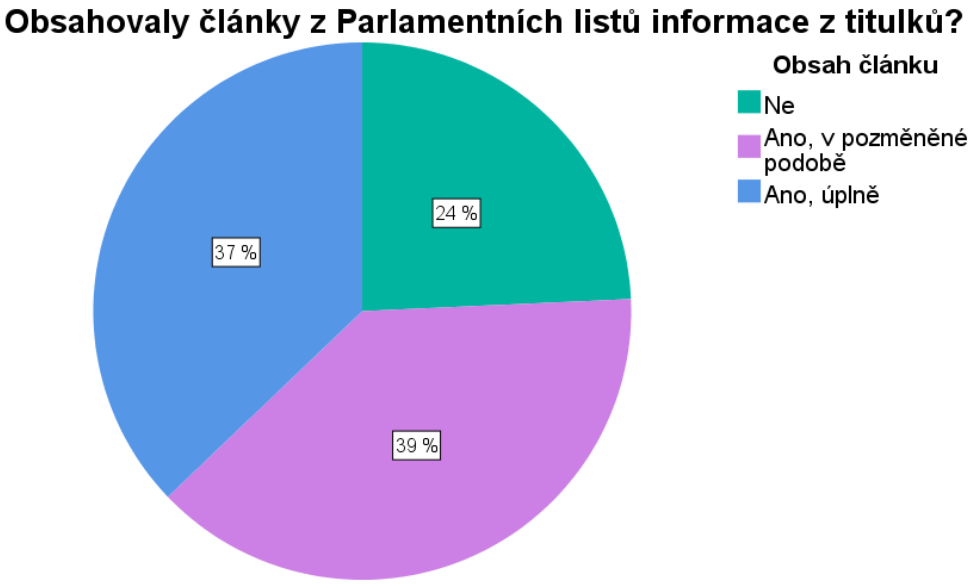

Graf 8: Porovnání informací v článku a titulku na Parlamentních listech.

Většina titulků obsahovala znaky clickbaitu a z větší části obsah informacím z titulku odpovídal, ať už přesně nebo v pozměněné podobě. Pozměněná podoba u Parlamentních listů vypadala často tak, že byla upravena citace a měnila tak své vyznění nebo byla vytržena z kontextu. Z 24 % se pak titulky článků neshodovaly vůbec s jejich obsahem.

Co se týče autorství, tak Parlamentní listy dopadly z mého pohledu nejlépe, protože 100 % jejich článků mělo veřejného autora. Parlamentní listy publikovaly nejvíce, dává smysl, že jejich zdroje byly převážně české, a to z 89 % (viz Příloha č. 4). Články často obsahovaly citace ze sociálních sítí politiků, ať už Facebooku nebo Twitteru, a tiskových konferencí, což přímo souvisí s nejvíce publikovaným tématem.

Překvapivé je, že sentiment na Parlamentních listech byl sice z velké části záporný (40 %), ale obsahoval i ze všech zkoumaných médií nejvíce neutrálních článků (36 %) (viz. Příloha č. 5). Takové články často pouze konstatovaly nějaké skutečnosti, například počty nakažených, vyléčených a zemřelých na covid-19.

4.2.2 Ac24.cz

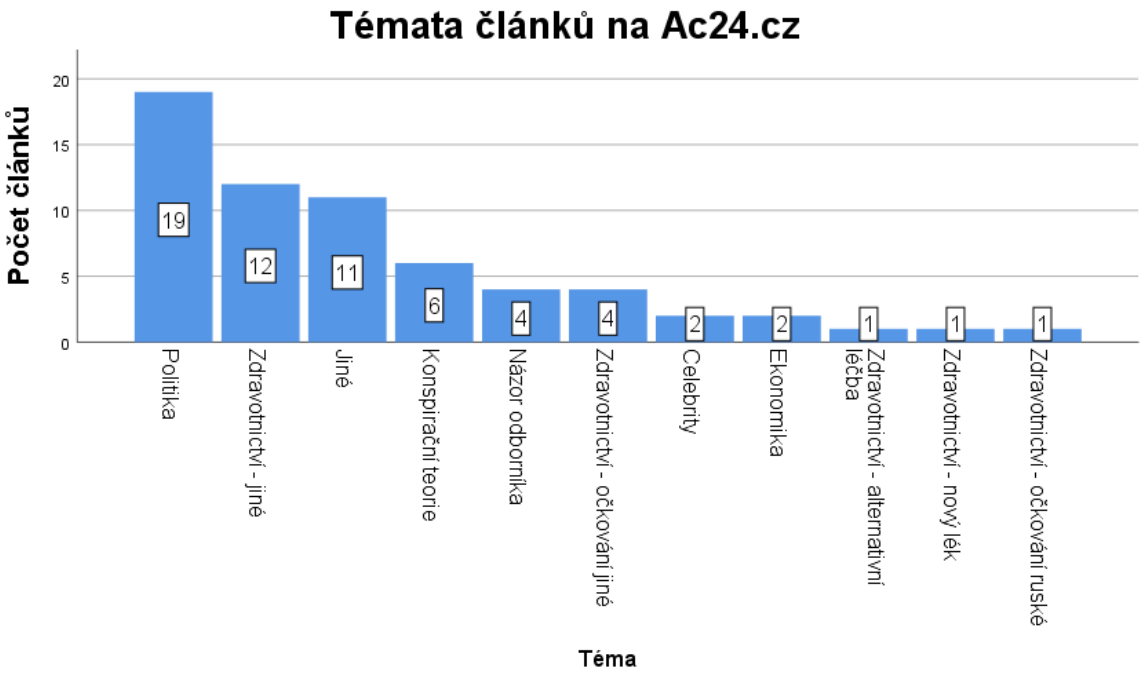

Graf 9: Témata článků na Ac24.cz.

Web Ac24.cz se věnoval nejvíce článkům o politice a zdravotnictví. Zajímavé je, že zveřejnil ze všech médií nejméně článků o celebritách, pouze 2. Co vnímám jako velmi negativní je ovšem počet konspiračních teorií (6), těch měl po Aeronetu nejvíce.

U clikcbaitů a obsahů vyšel web Ac24.cz poměrně dobře, protože z 54 % se nejednalo o clickbait a z 57 % se titulky článků shodovaly s jejich obsahy. Navíc „pouze“ 5 % článků mělo titulek, který se neshodoval s jejich obsahem (viz Přílohy č. 6 a 7).

Autorem článků byla většinou redakce (68 %, viz Příloha č. 9). Alarmujícím je počet anonymních autorů (14 %), v tom jej překonal pouze web Sputnik, který autory nezveřejnil ani u jednoho článku. Zbytek tvořili autoři se zveřejněným jménem (17 %).

Většina zdrojů Ac24.cz pocházela ze zahraničí, často z dalších dezinformačních webů, ale objevily se tam i citace amerického Fox News nebo CNN. Zbytek zdrojů byl český, web v několika případech citoval český Sputnik nebo Parlamentní listy.

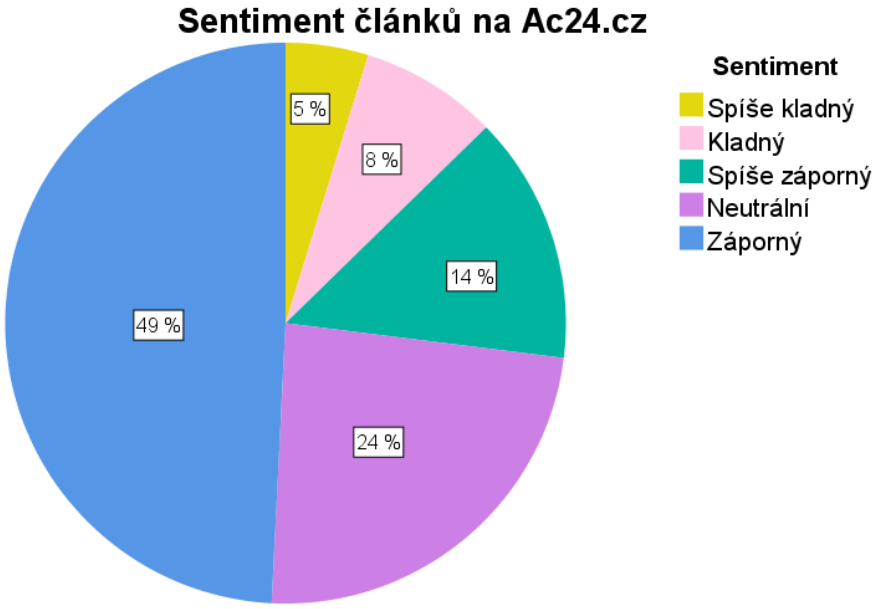

Graf 10: Sentiment článků na Ac24.cz.

Sentiment je podobný jako u Parlamentních listů. Ve vzorku byl největší počet záporně vyznívajících článků (49 %), neutrálních článků také nebylo málo (24 %), ale těch kladných a spíše kladných už ve vzorku moc nebylo (dohromady 13 %).

4.2.3 Sputnik

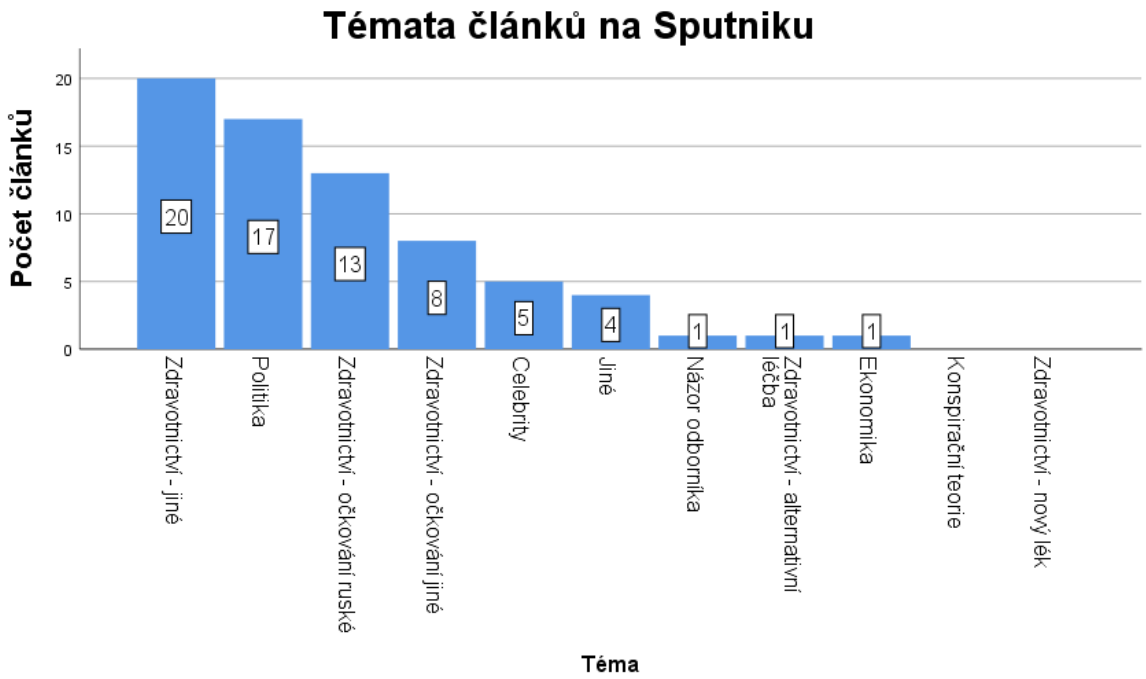

Graf 11: Témata článků na Sputniku.

Sputnik se nejčastěji věnoval zdravotnictví (20), politice (17) a očkování (dohromady 21). Zajímavé je, že u očkování převládalo to ruské. U Sputniku platí to, co bylo řečeno

v podkapitole o obecných zjištěních, u ruské vakcíny byly zprávy poměrně pozitivní, informovaly hlavně o excelentních výsledcích testů, o nákupech a schvalování jinými zeměmi a u západních vakcín šlo hlavně o jejich vedlejší reakce nebo dokonce zprávy o úmrtí po jejich podání.

U titulků dopadl Sputnik nejlépe ze všech zkoumaných médií. O clickbait se jednalo pouze v 34 % případů a články ze 78 % obsahovaly informace z titulku v úplném znění. Dalších 20 % pak v pozměněné podobě a „pouze" 7 % informace neobsahovaly vůbec.

Jako zajímavý příklad informace, která v článku sice byla, ale jinak, bych uvedla článek s titulkem „Klaus napadl Blatného kvůli obvinění z dezinformací". Člověk si při slovu „napadl" pravděpodobně vybaví to nejhorší, ale když jsem článek rozklikla a přečetla si obsah, zjistila jsem, že bývalý prezident Klaus kritizoval web ministerstva zdravotnictví. Text sice adresoval tehdejšímu ministrovi Blatnému a žádal o nápravu, ale ani zdaleka se nejednalo o napadení.

Sputnik nezveřejňuje autory článků, proto bylo 100 % autorů anonymních. Zdroje byly hlavně zahraniční (54 %), poté české (43 %) a u pár článků zdroj nebyl uveden vůbec (3 %).

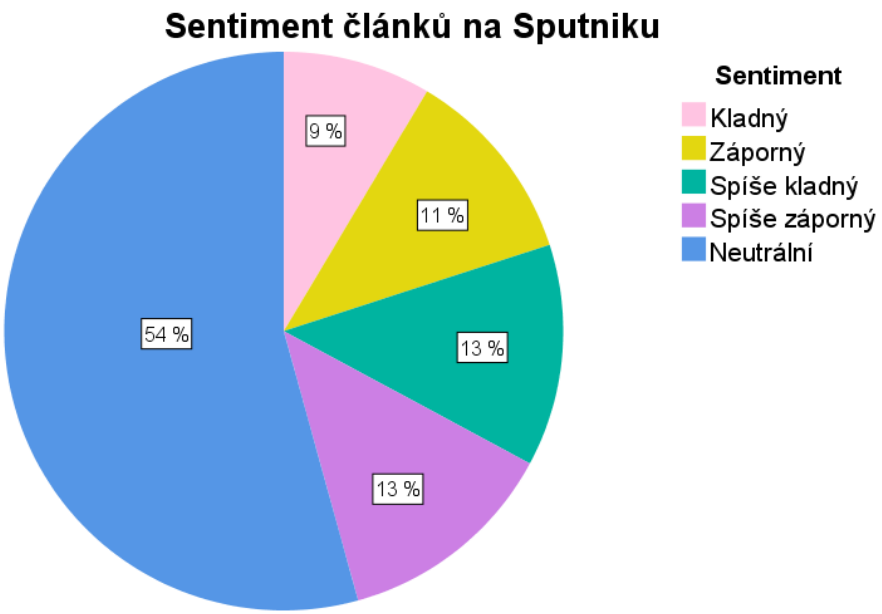

Graf 12: Sentiment článků na Sputniku.

Velká část článků měla neutrální sentiment (54 %), zajímavé je, že počet spíše kladných a kladných článků nebyl u Sputniku úplně malý, dohromady 22 %. Často šlo o články, které přinášely nějakou naději, například na vytvoření imunity díky vakcíně Sputnik

a návrat k „normálnímu životu“. Těch spíše záporných a záporných bylo celkem 24 %, tedy pouze o 2 % více než těch pozitivních a spíše pozitivních.

4.2.4 Aeronet

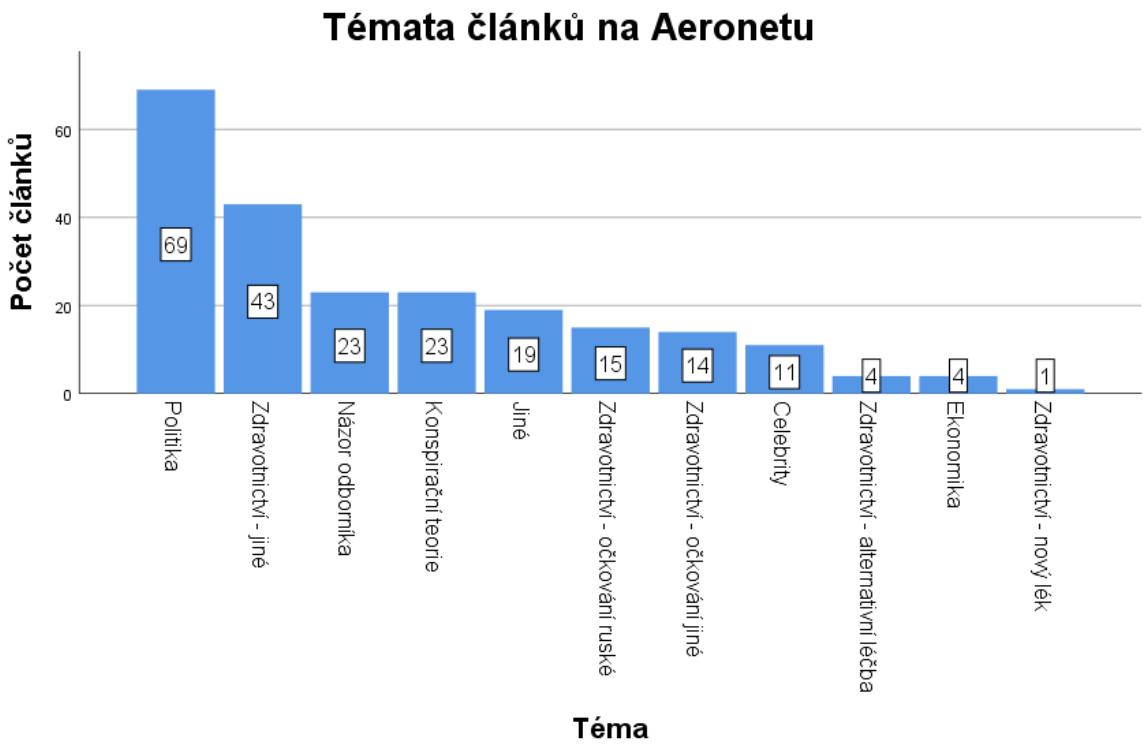

Graf 13: Témata článků na Aeronetu.

Aeronet byl ze všech médií nejradikálnější a nejútočnější, viz ukázky textu v Příloze č. 15, 16. Politika byla jeho hlavním tématem (69), potom zdravotnictví (43) a zajímavý je i počet konspiračních teorií (23), který zde byl ze všech médií nejvyšší.

Články měly ze 100 % clickbaitové titulky, v podstatě všechny obsahovaly vykřičníky a někdy i vulgární výrazy, například „Chcípl pes? Ne, v neděli na Václavském náměstí v Praze chcípla svoboda a krátce po ní i demokracie!“ V podstatě všechny články obsahovaly a reflektovaly názor autora.

Všechny články byly publikované jedním autorem, a to konkrétně šéfredaktorem, který si říká „VK“. Jeho celé jméno není na Aeronetu nikde uvedeno, nicméně novinářům České televize se jej povedlo v roce 2020 vypátrat a jméno zveřejnili.

Aeronet čerpal v 43 % případů z českých zdrojů (hlavně další dezinformační weby jako je Sputnik), z dalších 39 % ze zahraničních zdrojů a v neposlední řadě ze 17 % zdroj vůbec neuvedl (viz Příloha č. 14).

Všechny uveřejněné články měly záporný sentiment. Jak jsem psala, Aeronet byl ve svých

názorech nejvíce extremistický a autor se nebál sáhnout ani po výrazech jako „naprostý chaos“, „recept na dokonalou krizi“ nebo že „chcípla svoboda“. Velmi často psal o ovládání lidí novými technologiemi, hlavně pomocí čipů, které se do těla měly vpravovat pomocí testů na covid-19, o „šmírování“ obyvatel pomocí aplikace eRouška nebo elektronických certifikátů o očkování. Své názory pak utvrzoval za pomocí zfalšovaných videí nebo vytvářením zavádějících kontextů a kauzalit.

4.3 Porovnání výsledků

V publikaci *Infodemie: koronavirus a konspirace v České republice* od Prague Security Studies Institute byly zkoumány obsahy osmi dezinformačních médií: Ac24.cz, Aeronet, Česko Aktuálně, Důležité 24, Nová Republika, Protiproud, Sputnik a Zvědavec. Všechna data byla z první vlny koronaviru, tedy od ledna do května 2020.[74] V rámci této podkapitoly porovnám zjištěné výsledky s daty z mého vlastního výzkumu.

Témata rozdělili autoři na tři kategorie: popis vývoje situace a přijímaných opatření, texty věnující se reakci jednotlivých zemí na pandemii a konspirační teorie. Tematické spektrum se tedy od první vlny značně rozšířilo o názory odborníků a celebrit na covid-19 a články o reakcích jednotlivých zemí nahradilo očkování, vývoj studií a názory na něj.

Autoři zjistili, že zejména na webu Sputnik se objevovaly často citace vědců z Číny a Ruska, tyto články jsem zaznamenala i já, ale vyskytovaly se i názory českých odborníků, politiků nebo celebrit. Citováni byli například ruský prezident Vladimir Putin, argentinský prezident Alberto Fenández, topmodelkua Simona Krainová nebo zpěvačka Ilona Csáková. Velká část těchto článků se věnovala očkování na covid-19, zejména pak té ruské.

U otázky očkování se v mém vzorku objevily rozdíly hlavně v závislosti na to, odkud daná vakcína pochází. Pokud se jednalo o západní vakcíny, články buď čistě konstatovaly nějakou skutečnost (např. schválení úřady) nebo se věnovaly jejich vedlejším účinkům. Pokud ovšem šlo o východní vakcíny, články informovaly hlavně o jejich úspěších (např. vysoká účinnost při klinických testech). Proto se domnívám, že určitá náklonnost zkoumaných dezinformačních médií k východu přetrvává.

Co se týče konspiračních teorií, autoři v monitorovaném období nezaznamenali žádnou

[74] SYROVÁTKA, Jonáš; PINKAS, Šimon; NOVÁK, Adam a URHOVÁ, Dominika. *Infodemie: koronavirus a konspirace v České republice*. Praha: Prague Security Studies Institute. 2020, 15 stran. Dostupné z: https://www.pssi.cz/publications/11-case-study-of-disinformation-related-to-coronavirus

teorii vztahující se výlučně k českým reáliím. V mém vybraném vzorku se taktéž žádná taková neobjevila. V jejich vzorku tvořily konspirační teorie 6 % celkového počtu, v tom mém tvořily 10 %. Je tedy možné, že bylo v tomto období publikováno více konspiračních teorií, ale nelze to s přesností určit vzhledem k tomu, že naše vzorky nebyly tvořeny přesně těmi stejnými médii.

Zajímavé je, že autoři zaznamenali 15 textů na Aeronetu, které tvrdily, že židovské spolky pandemii zneužily k vyhlazení bílé rasy a získání kontroly nad zadluženými národními státy. Já jsem takové tvrzení nezaznamenala ani jednou, místo toho v mém vzorku byly články, o již výše zmiňovaném ovládání lidí pomocí nových technologií, segregace lidí na očkované („nadlidi“) a ty neočkované („podlidi“), kterým jsou odpírána různá základní lidská práva. Texty často přirovnávaly aktuální situaci k omezování Židů během druhé světové války, viz Příloha č. 15.

Autoři dále zkoumali čtenost a původy textů, čemuž se můj výzkum nevěnoval, a proto je nemohu porovnat.

Závěr

Články v datovém souboru se nejčastěji věnovaly politice, a poté zdravotnictví. V rámci hypotéz jsem se domnívala, že nejvíce článků se bude věnovat očkování na covid-19, to mi výzkum vyvrátil. Stejně tak vyvrátil i to, že se články budou věnovat alternativní léčbě covidu-19 nebo objevu nových léků. Takových článků bylo ve vzorku naprosté minimum.

Co naopak výzkum potvrdil bylo to, že se články věnovaly více ruské vakcíně na covid-19 než těm ostatním. Ač rozdíl byl velmi malý, měly bychom jej brát v potaz. Zjistila jsem i to, že články se u ruské vakcíny zaměřovaly zejména na její úspěchy při testech, nákupům a testování v různých zemích, ale u západních vakcín se věnovaly hlavně vedlejším účinkům, případně úmrtím po jejich podání.

Co se týče druhé výzkumné otázky, tedy znaků, tak se potvrdila hypotéza, že většina článků bude mít clickbaitový titulek. Potvrdila se i hypotéza o autorech, kdy velká část z nich byla anonymní, to znamená, že nebylo uvedeno ani jejich jméno, ani přezdívka, ani za autora nebyla označena redakce. Zajímavé je, že autorů s uvedeným jménem bylo stejně jako těch anonymních. V obou případech šlo o 35 % z celého vzorku.

Poslední hypotéza se týkala opakování článků napříč médii, což vzorek potvrdil. Jednalo se o články, které se týkaly hospitalizace Donalda Trumpa a Jiřího Dolejše a o kauzu Lubomíra Volného, který obvinil firmu DHL z rozprašování viru pomocí letadel. Zajímavé bylo, že u Jiřího Dolejše měly články v podstatě stejnou strukturu, vždy obsahovaly citaci Dolejše z nemocnice, a poté pozitivní komentáře od dalších politiků ze sociálních sítí.

Limitací práce je, že u autorů často nelze určit, zda vystupují pod svým pravým jménem nebo pseudonymem, protože mnoho pseudonymů jako reálné jméno vypadá. Pokus o analýzu sentimentu vnímám jako velmi povrchní a myslím, že pokud by bylo použito strojové učení s využitím různých slovníků, mohlo by nás to dovést k mnohem zajímavějším a jasnějším výsledkům.

Porovnání mého výzkumu se studií od Prague Security Studies by bylo směrodatnější, kdybychom porovnávali úplně přesně ta stejná média. Stejně tak je třeba se zamyslet nad tím, zda tato čtyři nejčtenější dezinformační média opravdu reprezentují celou českou dezinformační scénu. Zajímavé by mohlo být porovnat jejich komunikaci na webu, chatovací aplikaci Telegram a sociální síti VKontakté, které spousta z dezinformačních médií hojně používá, a právě kvůli jejich rušení v České republice na ně svou tvorbu stahuje.

V rámci budoucích zkoumání bych doporučila zaměřit se více na obsahovou analýzu, a to hlavně z jazykového hlediska, na slova, která autoři volí a jak se liší přístupy jednotlivých médií na různá témata. Dále si myslím, že by bylo zajímavé zaměřit se přímo na autory a jejich publikační činnost na různých webech, zda publikují na více médiích, zda mají své osobní názorové blogy a tak podobně.

Abychom mohli edukovat společnost a vytvářet „skupinovou imunitu“ vůči dezinformacím pomocí zvyšování mediální gramotnosti a pěstováním kritického myšlení, je třeba vědět, o čem vlastně dezinformace jsou, jaké jsou motivace těch, co je píší nebo i těch, co je čtou. Věřím, že má práce je příspěvkem zejména pro tento směr a bude podkladem pro budoucí výzkumy.

Summary

The Bachelor thesis “Disinformation on Czech disinformation websites during the covid-19 pandemic” studies the content published on the disinformation media Ac24.cz, Sputnik,

Aeronet and Parlamentní listy during the covid-19 pandemic and examines it in the context of the false news phenomenon. The goal of the thesis was to analyze articles on the mentioned websites, find out what topics the articles were about and how they were changing over time. At the same time, this thesis also examined the format of the articles, the presence or absence of clickbait headlines and if their authors were anonymous or not.

In the theoretical part of the thesis, the concept of false news was explained, as well as its division into misinformation, malinformation and disinformation. In the following subchapters, disinformation was discussed the most, as well as the risks connected to it, its authors and the disinformation media. The thesis also dealt with the topic of legislation and the regulation of disinformation and the disinformation media.

In the second part of the thesis, the research including the methodology was introduced. The research was based on a quantitative content analysis, supplemented by a qualitative content analysis. The research sample consisted of a random selection of ten articles published on the websites mentioned above during the first week of each month from October 2020 to April 2021.

The analysis answered two main questions: What topics did the disinformation articles cover? and What signs of disinformation are present in the articles?

Most frequently, the articles were dealing with the topics of politics and health service. The majority of the articles had a clickbait headline, 35 % of their authors were anonymous and 35 % of the authors published their name. However, a sceptical approach is necessary in the latter because in most cases, the name cannot be authenticated. In several cases, the articles were repeated across the media.

As for the development of the articles over time, the research was compared to the research conducted by the authors from Prague Security Institute during the first wave of covid-19. I found out that during the first wave, the media mainly covered: the description of the development of the situation and the measures taken, the reactions of individual countries regarding the pandemic, and conspiracy theories. Thus, since the first wave, the spectrum of topics has expanded considerably to include the opinions of experts and celebrities on covid-19, and the articles informing about responses of individual countries were replaced by articles about vaccination, study development and opinions on vaccination. The content of conspiracy theories also changed.

For future research, I would recommend focusing more on content analysis, especially in terms of language, on the words that the authors choose to use and how the approaches of individual media on different topics differ.

Použitá literatura

Bibliografické zdroje

BERELSON, Bernard. *Content analysis in communication research*. New York: Hafner, 1952. 220 stran.

BOTSMAN, Rachel, překlad PETRŮ, Jiří. *Komu se dá věřit? Jak nás technologie sblížily a proč by nás mohly rozeštvat*. Brno: Host, 2018, 365 stran. Vyd. 1. ISBN 978-80-7577-599-3.

DANIEL, Kahneman. *Myšlení, rychlé a pomalé*. Jan Melvil Publishing, 2012, 544 stran. ISBN 978-80-87270-46-2.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, 293 stran: ilustrace. ISBN 978-80-7367-683-4.

Elektronické zdroje

‚Dirty Methods' in Brexit cited in push for new laws on Europe's elections. The Guardian [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.theguardian.com/media/2020/dec/03/draft-eu-legislation-seeks-to-counter-dirty-methods-in-europes-elections

‚Post-truth' declared word of the year by Oxford Dictionaries. BBC [online]. [cit. 9. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/uk-37995600, vlastní překlad

-VK-. A už je to tady! Redaktor Lidových novin přirovnal člověka bez testu a vakcíny na ulici k osobě bez řidičského oprávnění, která na silnici nebezpečně ohrožuje na životě ostatní lidi! Polský ministr zdravotnictví v sobotním rozhovoru pro polskou televizi prohlásil, že svět se už nikdy nevrátí do normálu a různé mutace Covidu-19 budou napořád ohrožovat populaci! Trvalá a opakovaná očkování už napořád, trvalé testování, pohyb po ulicích a v MHD jen s covidovými pasy! Mutace virů a omezení budou trvat 40 let až do roku 2060, polský ministr se neudržel a odpálil to v rozhovoru na plnou hubu! Aeronet [online]. [cit. 27. 4. 2022]. Dostupné z: https://aeronet.news/a-uz-je-to-tady-redaktor-lidovych-novin-prirovnal-cloveka-bez-testu-a-vakciny-na-ulici-k-osobe-bez-ridicskeho-opravneni-ktera-na-silnici-nebezpecne-ohrozuje-na-zivote-ostatni-lidi-polsky-ministr/

-VK-. Advokátní kancelář potvrdila, že plošné testování zaměstnanců v ČR zůstává na bázi dobrovolnosti a požadavek výkonu testu na zaměstnanci je překážkou na straně zaměstnavatele! Ministr průmysl však přesto vyhrožuje 50-tisícovou pokutou všem zaměstnancům, kteří odmítnou odběr DNA z nosní dutiny! Podle našeho právníka je výtěr zachycený na špejli genetickým materiálem podléhajícímu GDPR a rovněž lékařskému tajemství a výsledek testu důvěrnou lékařskou zprávou! Vynucování znalosti výsledku testu po zaměstnanci ze strany zaměstnavatele je trestným činem vydírání, známe podrobnosti! Aeronet [online]. [cit. 27. 4. 2022]. Dostupné z: https://aeronet.news/advokatni-kancelar-potvrdila-ze-plosne-testovani-zamestnancu-v-cr-zustava-na-bazi-dobrovolnosti-a-pozadavek-vykonu-testu-na-zamestnanci-je-prekazkou-na-strane-zamestnavatele/

About ERGA. ERGA [online]. [cit. 28. 3. 2022]. Dostupné z: https://erga-online.eu/?page_id=7

BASCH, Corey H; MELEO-ERWIN, Zoe; FERA, Joseph; JAIME, Christie a BASCH, Charles E. *A global pandemic in the time of viral memes: COVID-19 vaccine misinformation and disinformation on TikTok*. Human vaccines & immunotherapeutics [online]. Philadelphia: Taylor & Francis, 2021, 17(8), 2373-2377. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 2164-5515. Dostupné z: doi:10.1080/21645515.2021.1894896

BIS: Zesilující operace Číny jsou hrozbou, dezinformace mohou rozklížit demokracii. Aktuálně.cz [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/bis-zesilujici-operace-ciny-jsou-hrozbou/r~3509e3644b8b11ec878fac1f6b220ee8/

BOHÁČOVÁ, Jana. Analýza sentimentu v textu výročních zpráv. Pardubice, 2015. 71 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-právní. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Petr Hájek, Ph.D. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/60759/BohacovaJ_AnalyzaSentimentu_PH_2015.pdf

BUTCHER, Paul. *COVID-19 as a turning point in the fight against disinformation*. Nature Electronics [online].2021, 4.1: s. 7-9. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: doi:10.1038/s41928-020-00532-2

ČAJANKOVÁ, Kateřina. *Falešné zprávy: Způsoby posuzování a ověřování zpráv jejich příjemci*. Praha, 2020. 188 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta

sociálních věd, Institut Komunikačních médií a žurnalistiky. Katedra Žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Pavel Kasík. Dostupné z: http://hdl.handle.net/20.500.11956/121692

Článek 11 – Svoboda projevu a informací. European Union Agency for Fundamental Rights [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/cs/eu-charter/article/11-svoboda-projevu-informaci

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 2007, 3. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum, 374 stran, s. 291. ISBN: 978-80-246-0139-7.

EU uvalila sankce na ruské státní sdělovací prostředky RT / Russia Today a Sputnik působící v EU. Evropská rada - Rada Evropské unie [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/03/02/eu-imposes-sanctions-on-state-owned-outlets-rt-russia-today-and-sputnik-s-broadcasting-in-the-eu/

GORWA, Robert. *Unpacking the Ecosystem of Social Media Manipulation*. Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media, edited by Samuel C. Wolley and Philiph N. Howard [online]. Oxford, Oxford University Press, 2018, s. 86-103. [cit. 12. 2. 2022] Dostupné z: https://doi.org/10.1002/poi3.184

GREASON, Grace; KERWIN, Joe a DIAS, Nic. *Information Disorder: The Essential Glossary*. Shorestein Center on Media, Politics and Public Policy, 2020, 8 stran [cit. 28. 12. 2021]. Dostupné z: https://firstdraftnews.org/wp-content/uploads/2018/07/infoDisorder_glossary.pdf, vlastní překlad.

GUESS, Andrew; NYHAN, Brendan a REIFLER, Jason. *Exposure to untrustworthy websites in the 2016 US election*. Berlin: Nature Human Behaviour 4(5) [online]. 2020, 472-480. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 0261-3794. Dostupné z: doi:4. 10.1038/s41562-020-0833-x.

GUNTHER, Richard; BECK, Paul a NISBET, Erik. *"Fake news" and the defection of 2012 Obama voters in the 2016 presidential election*. Oxford: Electoral Studies, 61, 102030 [online]. 2019, 35 stran. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: doi:10.1016/j.electstud.2019.03.006

Increase in alcohol-industry funded research is a cause for concern, study suggests. University of York [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.york.ac.uk/news-and-events/news/2020/research/alcohol-research-funding/

Ivermektin léčí covid-19, ale v Česku nesmí. Proč? Novinky.cz [online]. [13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/koronavirus/clanek/ivermektin-leci-covid-19-ale-v-cesku-nesmi-proc-40351613

JANUŠ, Jan. *Za fake news by mohly hrozit pokuty. S trestním postihem ale opatrně, varují advokáti.* Info.cz [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.info.cz/pravo/trendy/za-fake-news-by-mohly-hrozit-pokuty-s-trestnim-postihem-ale-opatrne-varuji-advokati

JAROŠ, Petr. *Web Sputnik Česká republika v kontextu alternativní mediální scény.* Univerzita Karlova, Filozofická fakulta [online]. 2021. [cit. 8. 2. 2022]. Dostupné z: http://hdl.handle.net/20.500.11956/148168

KAPANTAI, Eleni; CHRISTOPOULOU, Androniki; BERBERIDIS, Christos a PERISTERAS, Vassilios. *A systematic literature review on disinformation: Toward a unified taxonomical framework*. New Media & Society [online]. London, England: SAGE Publications, 2021, 23(5), 1301-1326 [cit. 24. 3. 2022]. ISSN 1461-4448. Dostupné z: doi:10.1177/1461444820959296

Kdo nás dezinformuje? Aktuální přehled hlavních zdrojů a šiřitelů fake news v Česku. HlídacíPes.org [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://hlidacipes.org/nas-dezinformuje-aktualni-prehled-hlavnich-zdroju-siritelu-fake-news-cesku/

Koronavirus: Přehled hlavních dezinformačních sdělení. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/koronavirus-prehled-hlavnich-dezinformacnich-trendu-a-sdeleni.aspx

LASSWEL, Harold; Daniel LERNER a SOLA POOL Ithiel. *The comparative study of symbol: An introduction*. Stanford, CA: Stanford University Press, Hoover Institute and Library on War, Revolution and Peace. 1952. Vlastní překlad.

Listina základních práv a svobod. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. Oddíl druhý, článek 17. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html

MACNAMARA, Jim. *Content Analysis*. Mediated communication. Berlin: De Gruyter Mouton, edited by NAPOLI, Philip M., 2018, 696 stran. ISBN 3-11-047868-4. Dostupné z: doi:10.1515/9783110481129

PÁSZTOR, Dávid. *Kdo rozhodne, co je dezinformace? Ptá se Benešová. Zákon nechystá*. Seznam Zprávy [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-kdo-rozhodne-co-je-dezinformace-pta-se-benesova-zakon-nechysta-182703

Pizzagate: Gunman fires in restaurant at centre of conspiracy. BBC [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.bbc.com/news/world-us-canada-38205885

Proruští aktivisté šířící dezinformace jsou jednou z nejzávažnějších hrozeb, píše BIS ve výroční zprávě. iRozhlas [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/bis-vyrocni-zprava-2018-rusko-cina-dezinformace_1911261004_zit

PUŠKIN, Jevgenij. *Svoboda slova na internetu*. Vzdělávací nadace Jana Husa [online]. [cit. 12. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.vnjh.cz/fileadmin/Dokumenty/Pdf/archiv-praci/bronislava-mullerova/2011-2012/Svoboda_slova_Jevgenij_Puskin.pdf

RESIST. *Príručka pro boj s dezinformacemi*. Government Communication Service [online]. [cit. 16. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ke-stazeni-resist-prirucka-pro-boj-s-dezinformacemi.aspx

ROTHKOPF, DAVID J. *When the Buzz Bites Back*. The Washington post [online]. Washington, D.C: WP Company LLC d/b/a The Washington Post, 2003, B1 [cit. 22. 12. 2021]. ISSN 0190-8286. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/05/11/when-the-buzz-bites-back/bc8cd84f-cab6-4648-bf58-0277261af6cd/

Russia Leading From Behind: Coronavirus-Focused Case Study of Cross-Border Disinformation Spread. Semantic Visions [online]. 2020, 6 stran. [cit. 1. 4. 2022]. Dostupné z: https://assets.semantic-visions.com/2021/02/520e7471-semantic-visions_report-on-coronavirus-disinformation_us-dos-gec_20-03-27_final-version.pdf

SALVI, Carola; IANNELLO, Paolo, et al. *Going Viral: How Fear, Socio-Cognitive Polarization and Problem-Solving Influence Fake News Detection and Proliferation During COVID-19 Pandemic*. Frontiers in Communication [online]. 2021, 5, 127. ISSN 2297900X. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: doi:10.3389/fcomm.2020.562588

Sdružení CZ.NIC zablokovalo weby šířící dezinformace spojené s Rusko-Ukrajinským konfliktem. CZ.NIC [online]. [cit. 3. 3. 2022]. Dostupné z:

https://www.nic.cz/page/4301/sdruzeni-cznic-zablokovalo-weby-sirici-dezinformace-spojene-s-rusko-ukrajinskym-konfliktem/

Slovenská doktorka promluvila, jak pozitivně funguje ivermektin. AC24.cz [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/slovenska-doktorka-promluvila-jak-pozitivne-funguje-ivermektin/

Social media demographics to inform your brand's strategy in 2022. Sprout Social [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://sproutsocial.com/insights/new-social-media-demographics/#tiktok-demographics

Starosta Becík, který své vesnici zajistil Ivermektin: Desítky vyléčených a křivka klesá. AC24.cz [online]. [cit. 13. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/starosta-becik-ktery-sve-vesnici-zajistil-ivermektin-desitky-vylecenych-a-krivka-klesa/

SYROVÁTKA, Jonáš; PINKAS, Šimon; NOVÁK, Adam a URHOVÁ, Dominika. *Infodemie: koronavirus a konspirace v České republice*. Praha: Prague Security Studies Institute. 2020, 15 stran. Dostupné z: https://www.pssi.cz/publications/11-case-study-of-disinformation-related-to-coronavirus

TAGLIABUE, Fabio; GALASSI, Luca a MARIANI, Pierpaolo. *The „Pandemic" of Disinformation in COVID-19* [online]. SN Comprehensive Clinical Medicine (2020) 2: s. 1287-1289. [cit. 23. 12. 2021]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/s42399-020-00439-1

This Analysis Shows How Viral Fake Election News Stories Outperformed Real News On Facebook. BuzzFeed News [online]. [cit. 26. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook

Trestněprávní úprava – Terorismus a měkké cíle. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 11. 2. 2022]. Dostupné z: https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/dezinformacni-kampane-trestnepravni-uprava-trestnepravni-uprava.aspx

US election. Berlin: Nature Human Behaviour 4(5) [online]. 2020, 472-480. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 0261-3794. Dostupné z: doi:4. 10.1038/s41562-020-0833-x.

Více než 90 procent dezinformačních webů v Česku jedná ve prospěch Ruska, říká analytik Vrabel. iRozhlas [online]. [cit. 17. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-

styl/spolecnost/frantisek-vrabel-dezinformace-web-koronavirus-rusko_2012010712_tzr

VIOREL, Tutui. *The Propaganda Machine in the Age of Social Media*. Argumentum (Iași, Romania) [online]. AXIS Academic Foundation Press, 2020, 18(2), s. 117-138. [cit. 12. 2. 2022]. ISSN 1583-2767. Dostupné z: https://www.fssp.uaic.ro/argumentum/Numarul%2020%20issue%201/01_V_Tutui_tehno.pdf

WARDLE, Claire; DERAKHSHAN, Hossein. *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking. Council of Europe* [online]. 2017, 108 stran. [cit. 31. 3. 2022]. Dostupné z: https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-researc/168076277c, vlastní překlad

World Health Organization. *Novel Coronavirus (2019-nCoV).* Situation Report – 13. 2020, 7 stran. [cit. 23. 12. 2021]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200202-sitrep-13-ncov-v3.pdf

ZHANG, Xichen a GHORBANI, Ali A. *An overview of online fake news: Characterization, detection, and discussion*. Information Processing & Management [online]. 2020, 57.2: 102025. [cit. 26. 3. 2022]. ISSN 0306-4573. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/j.ipm.2019.03.004.

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO [redacted] 5.8.21

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Schneiderová Soňa	**Razítko podatelny:** Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Došlo dne: 21-07-2021 -1-, Čj: 109, Příloh:, Přiděleno:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019/2020	
E-mail diplomantky/diplomanta: sonaschneider@seznam.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia/Prezenční	

Název práce v češtině:
Dezinformace na českých dezinformačních webech během pandemie onemocnění covid-19

Název práce v angličtině:
Disinformation on Czech Fake News Websites during Covid-19 Pandemic

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: *ZS 2012/2013*):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)
LS 2021/2022

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):
Během koronavirové pandemie, kdy byla Česká republika téměř po celou dobu v nouzovém stavu, se důvěra lidí ve stát rapidně snížila. Důvěru ve státní aparát mělo v březnu 2020 dle reprezentativního sociologického šetření National Pandemic Alarm 65,1 % obyvatel České republiky, k prosinci téhož roku to bylo pouze 41,7 %. Předpokládejme, že jedním z cílů webů, jejichž obsah je většinově dezinformační, je rozrušování důvěry a konsenzu, a proto bych se v práci chtěla zaměřit právě na dezinformace, které byly publikovány na dezinformačních webech. Cílem práce je zjistit, kterých témat se dezinformace na těchto webech týkaly a jak se v čase měnily. Součástí práce bude porovnání výsledků s existující studií z tzv. první vlny onemocnění covid-19 od Prague Security Studies Institute.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. **Úvod – představení práce a jejích cílů**
2. **Dezinformace – definice důležitých pojmů spojených s informačními poruchami ve společnosti, vymezení problému**
   - **2.1. Rizika dezinformací**
   - **2.2. Autoři dezinformací**
   - **2.3. Alternativní weby**
3. **Metodologie**
   - **3.1. Obsahová analýza**
   - **3.2. Postup a technika zpracovávaného materiálu**
4. **Analyzovaná média – definiční rámec alternativních/dezinformačních webů**
   - **4.1. Sputnik**
   - **4.2. Parlamentní listy**
   - **4.3. Aeronet**
   - **4.4. Ac24.cz**
5. **Vyhodnocení analýzy**
6. **Porovnání výsledků**
7. **Závěr**
8. **Literatura**
9. **Přílohy**

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):
Všechny materiály budou z prvního týdne měsíce – a to od října 2020 do dubna 2021.

Analyzována budou tato internetová média: Sputnik, Parlamentní listy, Aeronet, Ac24.cz

Postup (technika) při zpracování materiálu:
Při zpracování sesbíraného materiálu bude využita kvantitativní obsahová analýza, konkrétně obsahová analýza textu, při které budu zjišťovat témata, kterým se dezinformační obsahy věnují a jaké znaky dezinformací jsou v článcích obsaženy. Zjištěné výsledky následně budou doplněny o kvalitativní analýzu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

O'CONNOR, Cailin, WEATHERALL, James Owen. 2018. The Misinformation Age: How False Beliefs Spread. Yale University Press. ISBN 9780300251852
Autoři se v knize věnují šíření misinformací a dezinformací, definují modely šíření a uvádějí konkrétní příklady.

DANIEL, Kahneman. 2012. Myšlení, rychlé a pomalé. Z anglického originálu přeložila Eva Nevrlá. Jan Melvil Publishing. ISBN 9788087270424
Držitel Nobelovy ceny Daniel Kahneman představuje způsob pojetí myšlení. Systém 1, který je rychlý, intuitivní a emocionální, a Systém 2, který je pomalý, váhavý a logický. Mimo jiné řeší i vnímání pravdy.

FTOREK, Jozef. 2017. Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války. Grada Publishing. ISBN 9788027106059
Autor v knize vysvětluje, proč lidé věří dezinformacím a poukazuje na současnou mediální manipulaci a propagandu v České republice.

CHANG, Lennon Y. C., Souvik MUKHERJEE a Nicholas COPPEL. We Are All Victims: Questionable Content and Collective Victimisation in the Digital Age. Asian Journal of Criminology: An Interdisciplinary Journal on Crime, Law and Deviance in Asia [online]. 2021, 16(1), 37-50. ISSN 18710131. Dostupné z: doi:10.1007/s11417-020-09331-2
Odborný článek o dezinformacích. Autor si v textu pokládá otázku, zda je regulace internetu řešením dezinformační krize.

SALVI, Carola, Paola IANNELLO, Alice CANCER, Mason MCCLAY, Sabrina RAGO a Alessandro ANTONIETTI. Going Viral: How Fear, Socio-Cognitive Polarization and Problem-Solving Influence Fake News Detection and Proliferation During COVID-19 Pandemic. Frontiers in Communication [online]. 2021, 5, 127. ISSN 2297900X. Dostupné z: doi:10.3389/fcomm.2020.562588
Sociologický výzkum chování lidí během brzké fáze první vlny covidu-19. Autoři se soustředili na tři proměnné (strach, socio-kognitivní polarizaci a schopnost řešení problémů), zda a jak ovlivňují šíření dezinformací.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

KRKOŠKA, David. *České dezinformační weby a jejich obsah*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Karlova Univerzita. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Filip Láb.

Bc. ČAJANKOVÁ, Kateřina. *Falešné zprávy: Způsoby posuzování a ověřování zpráv jejich příjemci*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerita Karlova. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Pavel Kasík.

BERÁNEK, Matěj. *Fenomén dezinformace v českém mediálním prostředí*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Martin Švantner.

JANDA, Martin. *Information laundering: dezinformační weby v českém kontextu.* Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Vedoucí práce Michaela Slussareff.

ČÁSLAVSKÁ, *Veronika. Tradiční média a boj s tzv. fake news na příkladu BBC, ARD a Rádia Svobodná Evropa.* Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Václav Moravec.

HUSÁK, *Matěj. Dezinformace a jejich šíření v českém mediálním prostoru během volby prezidenta ČR 2018.* Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Tereza Klabíková Rábová.

ORAVCOVÁ, *Jana. Fake news a prezidentské voľby v Českej republike v roku 2018 a na Slovensku v roku 2019.* Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Zuzana Lizcová.

GLADIŠ, *Michal. Kybernetická propaganda a jej komunikačné modely.* Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Miroslav Marcelli.

HLOUŠEK, *Zdeněk. Podoba Evropské unie na českých dezinformačních webech.* Brno, 2021. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Petra Mlejnková.

Datum / Podpis studenta/ky

21.7.2021, SOŇA SCHNEIDEROVÁ [redacted]

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

MORAVEC VÁCLAV, 20.7.2021 [redacted]

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga **Datum / Podpis pedagožky/pedagoga**

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dělení lživých informací (přeloženo podle Wardle a Derakshan). 7

Seznam grafů

Graf 1: Počet článků na jednotlivých médiích. 27
Graf 2: Témata na všech médiích. 28
Graf 3: Porovnání informací v článku a titulku. 29
Graf 4: Autoři článků. 29
Graf 5: Zdroje médií celkem. 30
Graf 6: Sentiment článků. 31
Graf 7: Témata článků na Parlamentních listech. 32
Graf 8: Porovnání informací v článku a titulku na Parlamentních listech. 33
Graf 9: Témata článků na Ac24.cz. 34
Graf 10: Sentiment článků na Ac24.cz. 35
Graf 12: Témata článků na Sputniku. 35
Graf 12: Sentíment článků na Sputniku. 36
Graf 13: Témata článků na Aeronetu. 37

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací kniha

Kódovací kniha

Název výzkumu: ***Dezinformace na českých dezinformačních webech během pandemie onemocnění covid-19***

Metoda: *Kvantitativní obsahová analýza*

Analyzovaný materiál: *Parlamentní listy, Aeronet, AC24.cz, Sputnik*

Období: *říjen-prosinec 2020, leden-duben 2021*

Kód proměnné	Název proměnné	Popis
ID	ID článku	- Číselné umístění článku v datovém souboru. - Volné doplnění čísla.
Titulek	Titulek	- Titulek článku. - Volné doplnění názvu.
Medium	Název média	- Název média, na kterém byl článek zveřejněn. - Výběr z možností: (1) AC24.cz (2) Aeronet (3) Sputnik (4) Parlamentní listy
Mesic	**Měsíc zveřejnění**	- Měsíc, ve kterém byl článek zveřejněn - Výběr z možností: (1) Říjen 2020 (2) Listopad 2020 (3) Prosinec 2020 (4) Leden 2021 (5) Únor 2021 (6) Březen 2021 (7) Duben 2021
Tema	Téma	- Téma, kterému se článek věnuje. - Výběr z možností: (1) Zdravotnictví – očkování ruské (2) Zdravotnictví – očkování jiné (3) Zdravotnictví – nový lék (4) Zdravotnictví – alternativní léčba (5) Zdravotnictví – jiné (6) Politika (7) Konspirační teorie

		(8) Názor odborníka (9) Celebrity (10) Ekonomie (99) Jiné
Clickbait	Clickbait	- Článek má nebo nemá clickbaitový titulek. - Výběr z možností: (1) Ano (2) Ne (99) Nelze určit
Obsah	Obsah článku	- Obsahuje článek to, co je uvedeno v titulku? - Výběr z možností: (1) Ano, úplně (2) Ano, v pozměněné podobě (3) Ne
Zdroj	Zdroj	- Zdroj zprávy. - Výběr z možností: (1) Známý – zahraniční (2) Známý – český (3) Anonymní (99) Neuvedený
Autor	Autor	- Informace o autorovi článku, zda jeho jméno je nebo není zveřejněno. - Pokud je uvedena přezdívka jako hypertextový odkaz na stránku, kde je uvedeno autorovo jméno, počítá se jako Veřejný – jméno. - Výběr z možností: (1) Veřejný – přezdívka (2) Veřejný – jméno (3) Veřejný – redakce (4) Anonymní
Sentiment	Sentiment	- Pocit, který článek vyvolává. - Výběr z možností: (1) Kladný (2) Spíše kladný (3) Neutrální (4) Spíše záporný (5) Záporný

Příloha č. 2: Clickbaitové titulky na Parlamentních listech

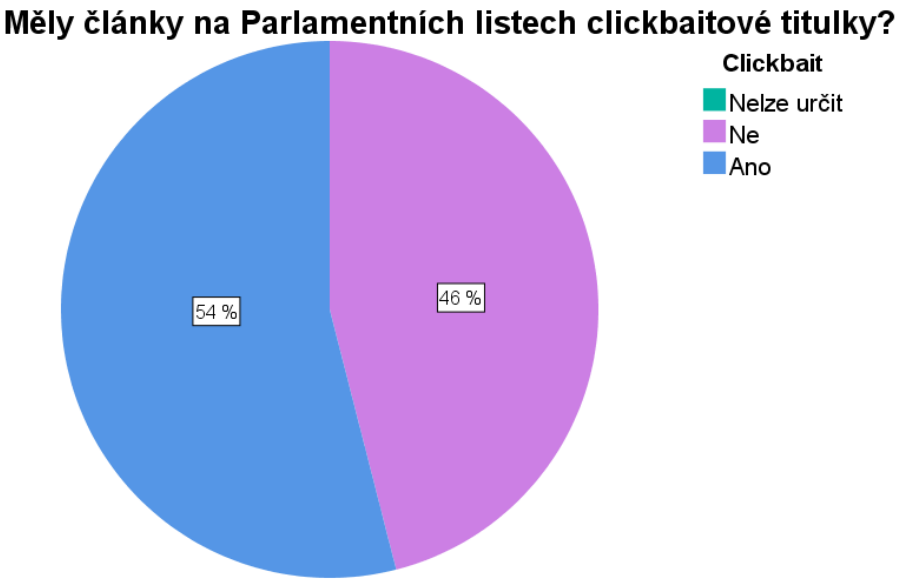

Příloha č. 3: Autoři článků na Parlamentních listech

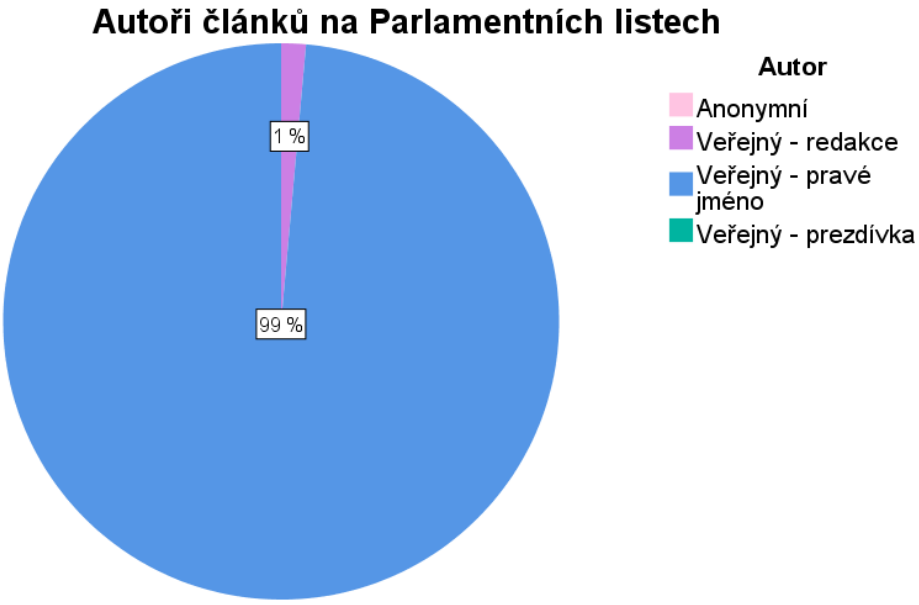

Příloha č. 4: Zdroje na Parlamentních listech

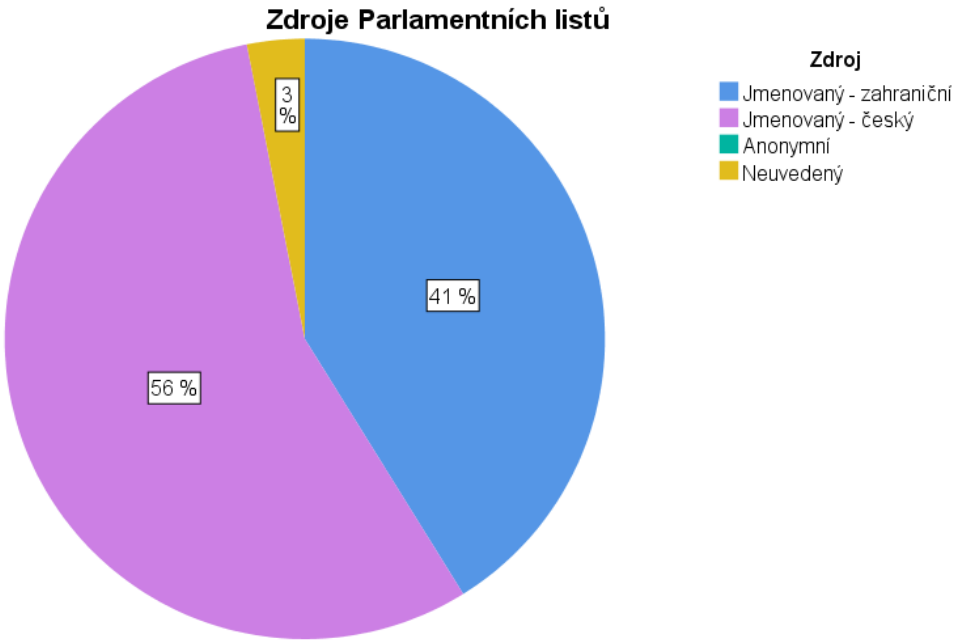

Příloha č. 5: Sentiment článků na Parlamentních listech

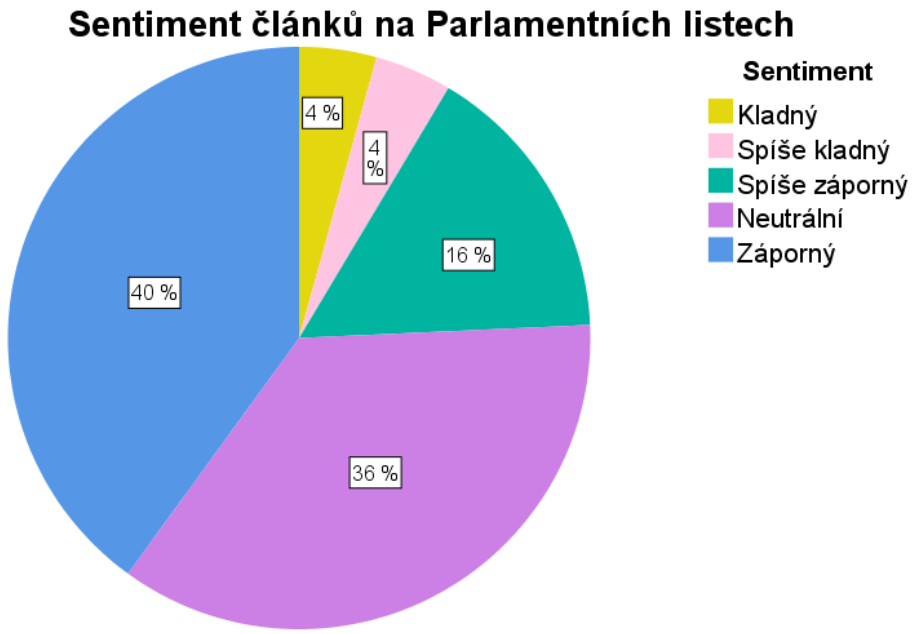

Příloha č. 6: Clickbaitové titulky na Ac24.cz

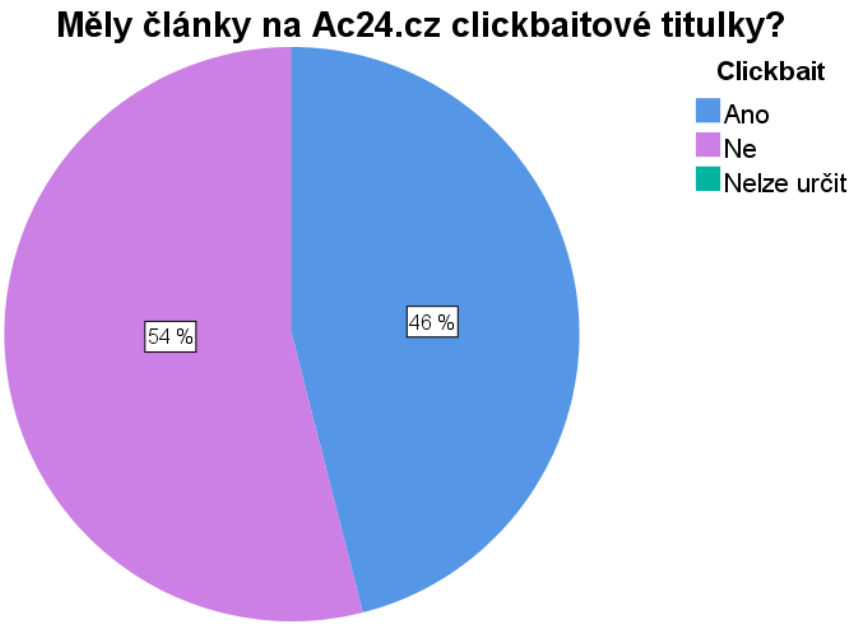

Příloha č. 7: Porovnání informací v článku a titulku na Ac24.cz

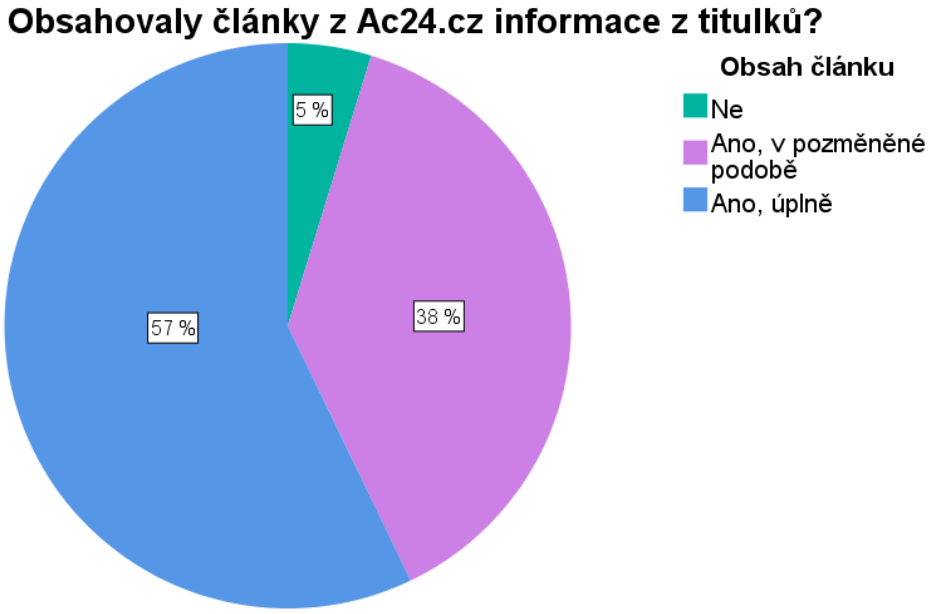

Příloha č. 8: Autoři článků na Ac24.cz

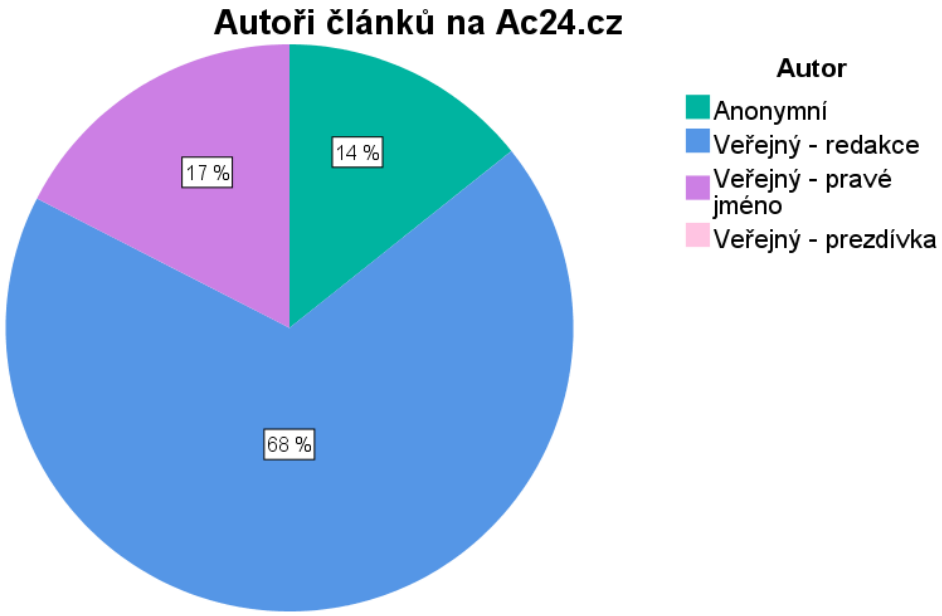

Přílohy č. 9: Zdroje na Ac24.cz

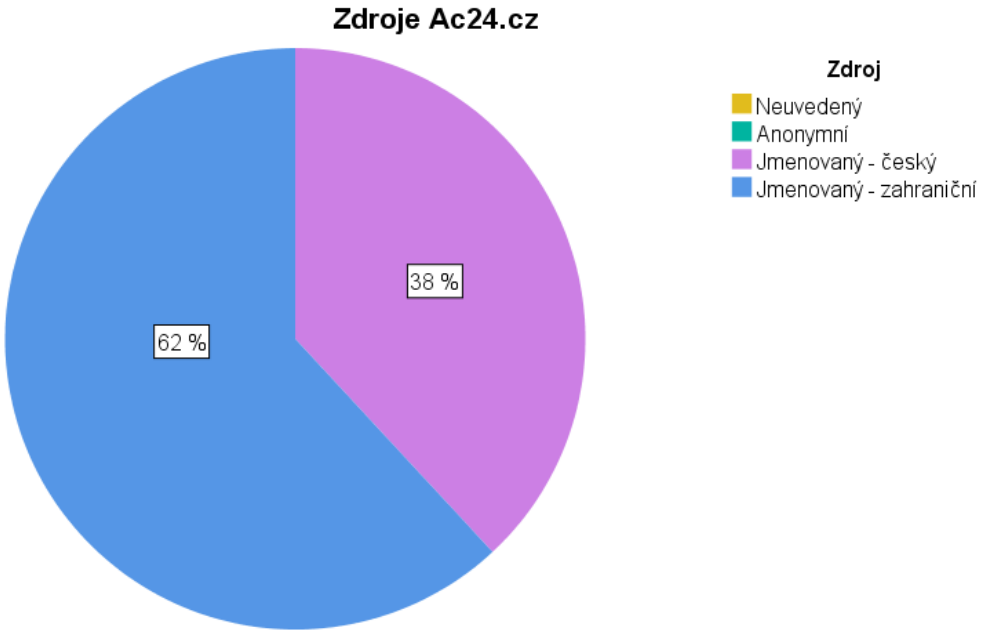

Příloha č. 10: Clickbaitové titulky Sputnik

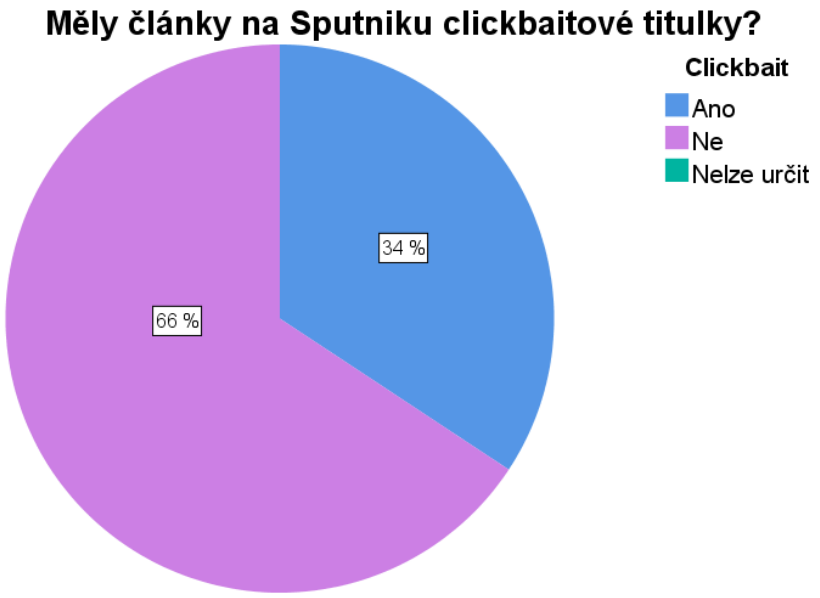

Příloha č. 11: Porovnání informací z článku a titulku na Sputniku

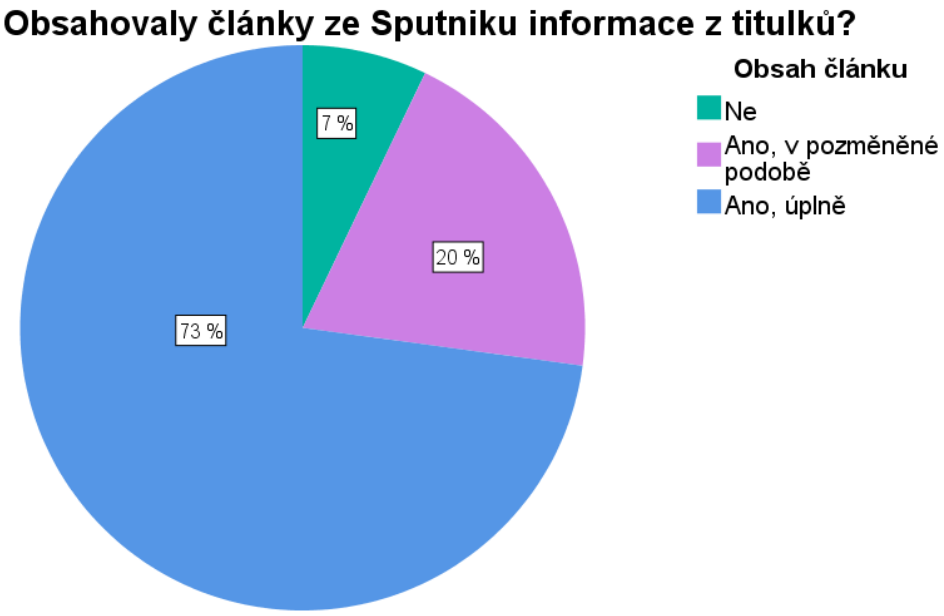

Příloha 12: Zdroje na Sputniku

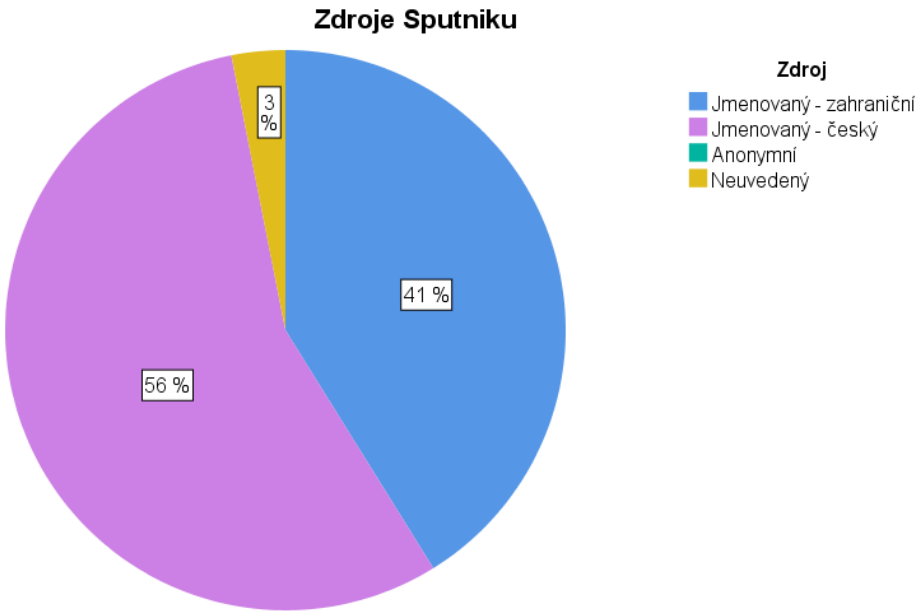

Příloha č. 13: Porovnání informací z článku a titulku na Aeronetu

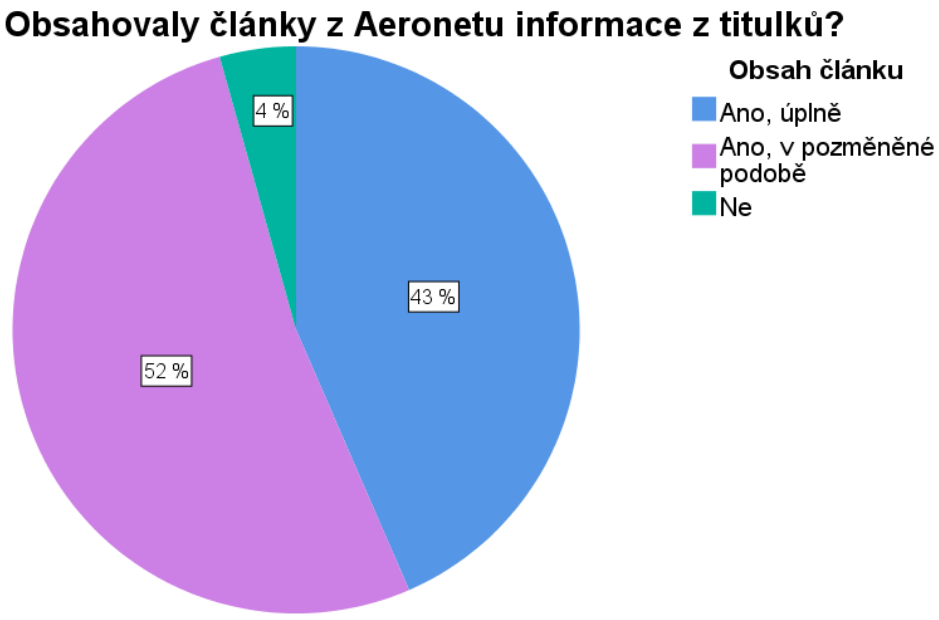

Příloha č. 14: Zdroje na Aeronetu

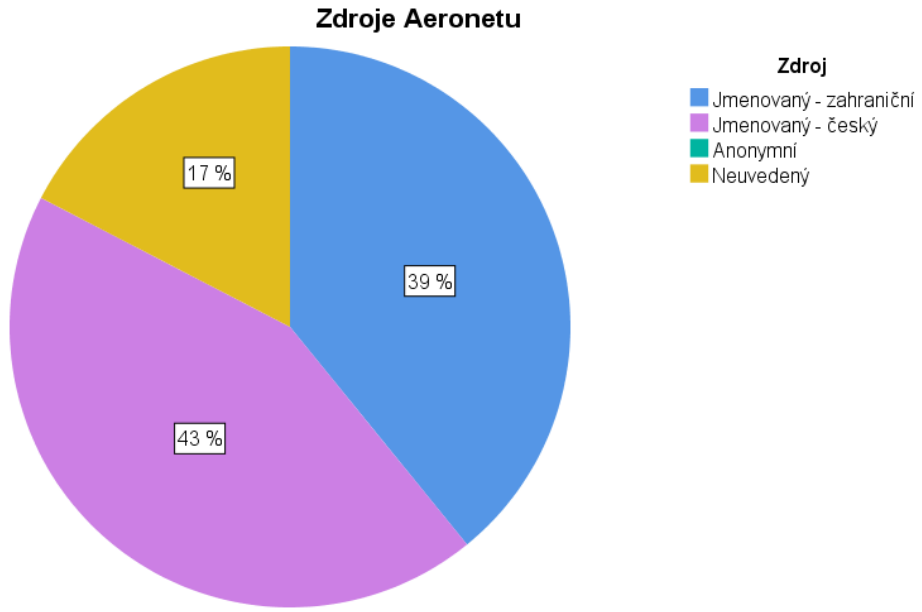

Příloha č. 15: Ukázka textu z Aeronetu

Proces fašizace vždy probíhá za použití systému Overtonova okna, tedy postupného posouvání společenského konsenzu od aktuálních postojů k postojům novým a pro společnost donedávna nepřijatelným. Uplynul přesně 1 rok od chvíle, kdy byl Aeronet vláčen českými médii jako dezinformační médium, které šíří hoaxy a paniku, když píše články o tom, jak covidová hysterie bude v blízké době zneužita k ukotvení nového společenského řádu a k likvidaci občanských práv a svobod pod záminkou ochrany před virovou hrozbou. Teď po roce se situace dostala do stavu, kdy všechno to, před čím jsme před rokem psali a varovali, se beze zbytku naplňuje.

A když si potom všimnete některých názorů redaktorů mainstreamových médií, doslova vám začne přecházet zrak, protože nevíte, jestli sníte či bdíte. **Právě dnes jeden z redaktorů serveru Lidovky vypustil do světa velice nebezpečnou myšlenku, která pouze potvrzuje úroveň fašizace myšlení českých novinářů.** Pokud si myslíte, že fašizace přichází jako pokyn od globalistů, jste na omylu. Samotní lidé v rolích hlasatelů covidového evangelia se stávají hlavními architekty fašizačních procesů.

Jako za války, ozbrojené hlídky kontrolují pohyb lidí na ulici. Dokumenten!!

Zdroj: -VK-. A už je to tady! Redaktor Lidových novin přirovnal člověka bez testu a vakcíny na ulici k osobě bez řidičského oprávnění, která na silnici nebezpečně ohrožuje na životě ostatní lidi! Polský ministr zdravotnictví v sobotním rozhovoru pro polskou televizi prohlásil, že svět se už nikdy nevrátí do normálu a různé mutace Covidu-19 budou napořád ohrožovat populaci! Trvalá a opakovaná očkování už napořád, trvalé testování, pohyb po ulicích a v MHD jen s covidovými pasy! Mutace virů a omezení budou trvat 40 let až do roku 2060, polský ministr se neudržel a odpálil to v rozhovoru na plnou hubu! Aeronet [online]. [cit. 27. 4. 2022]. Dostupné z: https://aeronet.news/a-uz-je-to-tady-redaktor-lidovych-novin-prirovnal-cloveka-bez-testu-a-vakciny-na-ulici-k-osobe-bez-ridicskeho-opravneni-ktera-na-silnici-nebezpecne-ohrozuje-na-zivote-ostatni-lidi-polsky-ministr/

Příloha č. 16: Ukázka textu z Aeronetu

Vláda se chová k občanům jako mafie, vyhrožování a vydírání obyvatel jako v Chicagu ve 30. letech

Česká vláda se chová k občanům stejně jako mafie. Aby mohly plynout mamutí zisky z nákupů testů, respirátorů a vakcín do kapes politické mafie, musí být na donedávna bezpečné občanské ulici zaveden teror. Vláda chodí mezi lidem a řve, že kdo se nechá testovat, nic se mu nestane. Jedním dechem vláda bude řvát, že kdo se nechá očkovat, nic se mu nestane a bude v bezpečí.

Kdo se ale nenechá testovat, kdo se nenechá vydírat, kdo odmítne podstupovat teror a nebude podstupovat testovací výpalné, ten bude zlikvidován pro výstrahu ostatním. **Není proto divu, že ministr průmyslu a obchodu ČR Karel Havlíček, obdivovatel Klause Schwaba a jeho Velkého resetu, začal včera občanům vyhrožovat [1] úplně stejně, jako to dělá mafie.** Kdo se odmítne testovat, ten dostane pokutu 50 000 Kč a pokud se odmítne testovat celá firma, půjdou pokuty do stovek tisíc, anebo klidně i do milionů korun. A není v tom sám.

Karel Havlíček, ministr průmyslu a obchodu v reportáži TV Nova, za zády v knihovničce vystavená kniha šéfa Světového ekonomického fóra Klause Schwaba s názvem COVID-19: The Great Reset

Zdroj: -VK-. Advokátní kancelář potvrdila, že plošné testování zaměstnanců v ČR zůstává na bázi dobrovolnosti a požadavek výkonu testu na zaměstnanci je překážkou na straně zaměstnavatele! Ministr průmysl však přesto vyhrožuje 50-tisícovou pokutou všem zaměstnancům, kteří odmítnou odběr DNA z nosní dutiny! Podle našeho právníka je výtěr zachycený na špejli genetickým materiálem podléhajícímu GDPR a rovněž lékařskému tajemství a výsledek testu důvěrnou lékařskou zprávou! Vynucování znalosti výsledku testu po zaměstnanci ze strany zaměstnavatele je trestným činem vydírání, známe podrobnosti! Aeronet [online]. [cit. 27. 4. 2022]. Dostupné z: https://aeronet.news/advokatni-kancelar-potvrdila-ze-plosne-testovani-zamestnancu-v-cr-zustava-na-bazi-dobrovolnosti-a-pozadavek-vykonu-testu-na-zamestnanci-je-prekazkou-na-strane-zamestnavatele/